

2018

ARCHEOLOGIENOTA
GEERSTRAAT
Dendermonde (OVL)

ADEDE Archeologisch Rapport 280

SEBASTIEN VAN WETTER,
VERLEYSEN AARON

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 280

ARCHEOLOGIENOTA
GEERSTRAAT
Dendermonde (OVL)

Verslag van Resultaten

SEBASTIEN VAN WETTER

VERLEYSEN AARON

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2018
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Simon Claeys & David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	5
2	Bureauonderzoek	9
2.1	Archeologische voorkennis	9
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	9
2.3	Doel van het onderzoek	9
2.4	Huidige situatie projectgebied	10
2.5	Beschrijving geplande werken.....	10
2.6	Randvoorwaarden	10
2.7	Werkwijze	10
3	Assessmentrapport.....	14
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	14
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	18
3.2.1	Tertiair geologisch	18
3.2.2	Quartair geologisch	19
3.2.3	Bodem	20
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	20
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	21
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	22
3.2.3.4	Landgebruik	23
3.2.3.5	Gewestplan.....	24
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	27
3.3.1	Algemene historische situering	27
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	30
3.3.2.1	Fricx-kaarten (1712)	30
3.3.2.2	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	31
3.3.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840)	32
3.3.2.4	Topografische kaart Vandermaelen (1846 – 1854).....	33
3.3.2.5	Kaart van Popp (1842 – 1879)	34
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	38
4	Besluit	42
4.1	Besluit gespecialiseerd publiek	42

4.2	Besluit breed publiek.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5	Bibliografie.....	46
6	Lijst van plannen.....	47
7	Lijst van figuren	49

1 Administratieve fiche

Projectcode	2018C288
Site	DENDERMONDE - GEERSTRAAT
Projectsigle ADEDE	DEN – GEE
Ligging	Geerstraat 125, 9200 Dendermonde
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 134519.411 Y: 190583.509 Punt 2 (ZW): X: 134422.308 Y: 190503.34
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Baasrode, 5 ^e Afd., Sie A, nr. 893g Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Nieuwbouw magazijn
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Verleysen A., Van Wetter S., 2018, Archeologienota Geerstraat - Dendermonde (OVL), ADEDE Archeologisch Rapport 280, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 8300m ²
Periode uitvoering	April 2018
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	n.v.t.

Dendermonde - Geersstraat

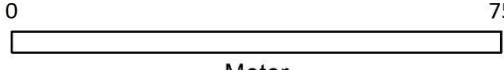

Plannr. 1
Topografische kaart

2018C288   30/03/2018

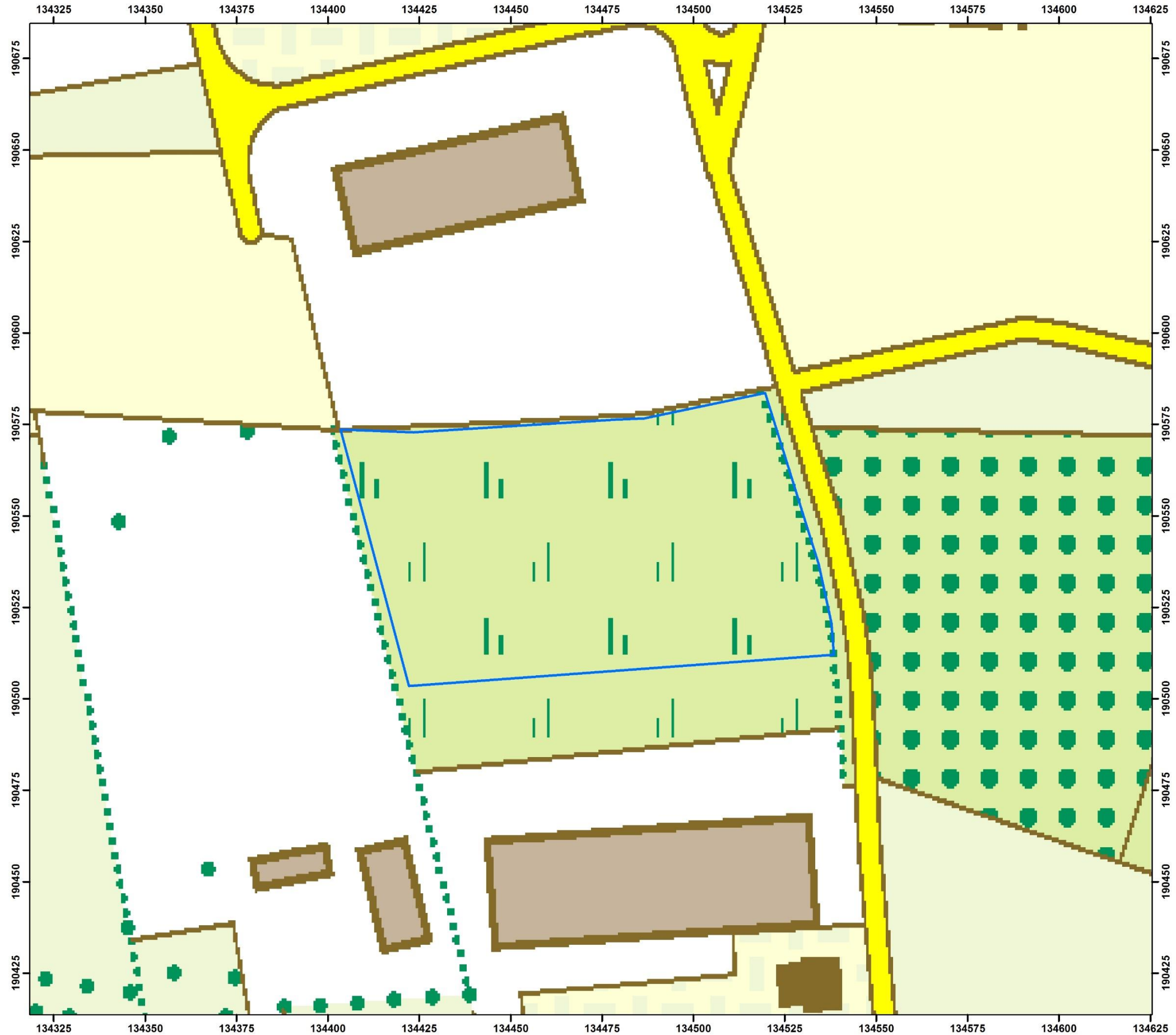
© AGIV

Legende

 Projectgebied

Meter

Dendermonde - Geersstraat

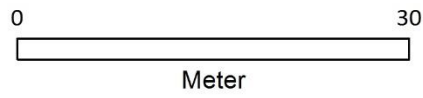
Plannr. 2
Orthofoto 2017

2018C288   30/03/2018

© AGIV

Legende

 Projectgebied

Dendermonde - Geersstraat

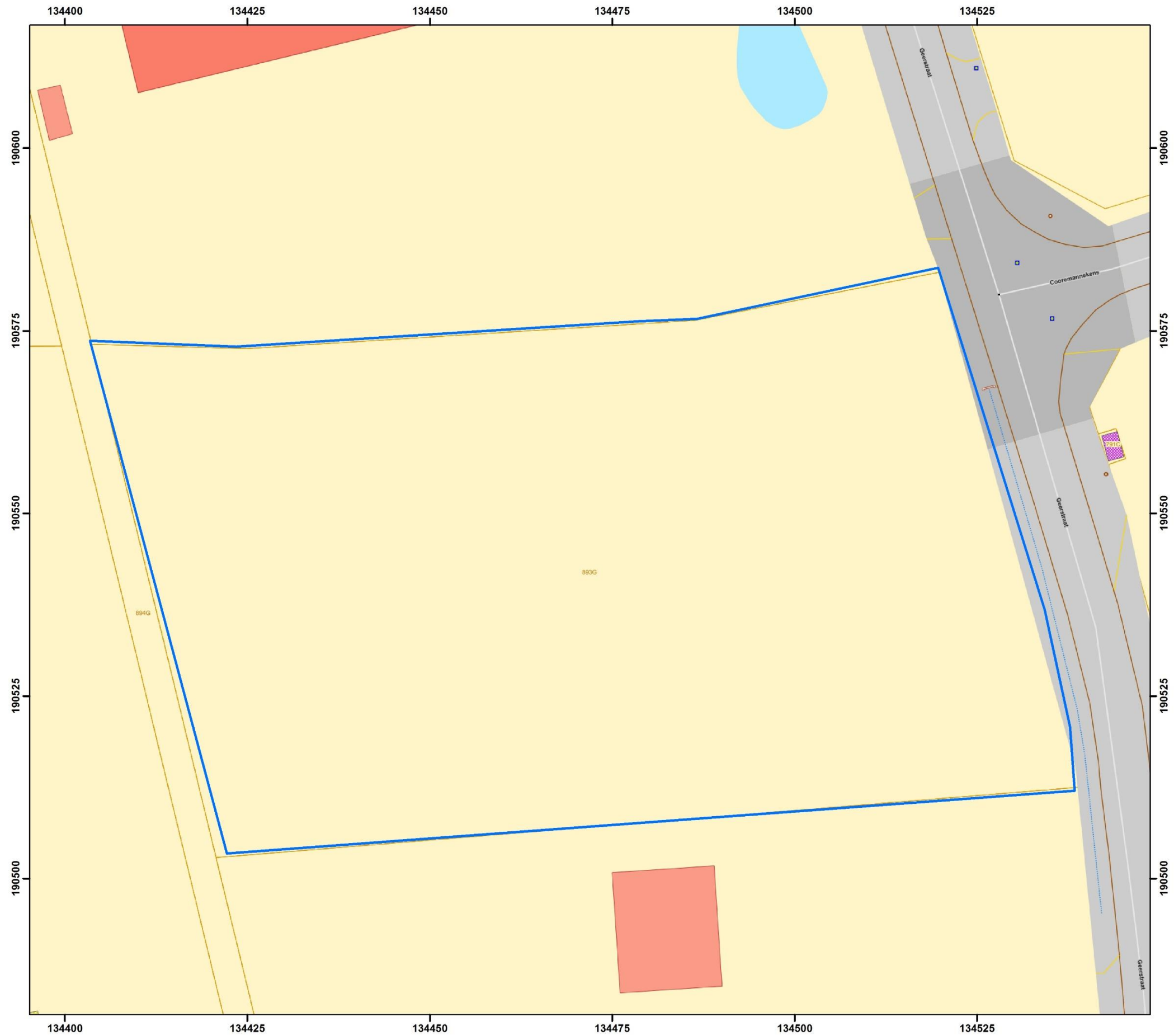
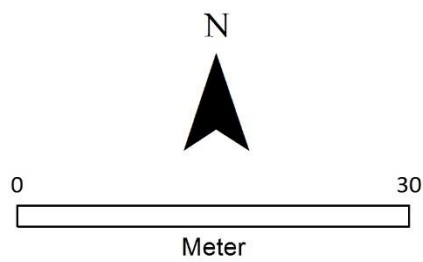
Plannr. 3
GRB (kadaster)

2018C288   30/03/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied werd tot op heden nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied zijn wel enkele archeologische waarden bekend. Deze worden onder §3.4 nader toegelicht.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 3000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 5000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het industrieterrein Hoogveld in Dendermonde. Het betreft perceel 893G langs de Geerstraat in Sint-Gillis-bij-Dendermonde. In zijn huidige situatie is het perceel het best te omschrijven als onbebouwde weide. Het terrein wordt omgeven door industriegerelateerde bebouwing en infrastructuur op de naburige percelen.

2.5 Beschrijving geplande werken

De geplande werken houden de nieuwbouw in van een magazijn, dat gebruikt zal worden voor de stockage van staal. Het magazijn zal een oppervlakte in beslag nemen van ca. 4503m². Aan de straatkant van het projectgebied komen 22 parkeerplaatsen die aangelegd worden in bitumeuse verharding. De verharde zone aan de straatkant zal een hellingsgraad hebben van 1%, afhellend richting de gracht langsheen de Geerstraat. Langsheen de lange zijden van het magazijn komt een toegangsweg met een breedte van 4,5m, die tevens doorloopt rond de achterkant van het magazijn. De meeste verharding wordt aangelegd in asfalt met uitzondering van de laadkade, dewelke aangelegd wordt in betonverharding en een oppervlakte in beslag zal nemen van ca. 70m². De overige asfaltverharding zal ca. 1322m² in beslag nemen. De overige ruimte wordt ingenomen door groenaanleg meer specifiek gras.

Voor een inplantingsplan van de ontworpen toestand wordt verwezen naar plannr. 6.

2.6 Randvoorwaarden

Gezien de dringendheid van het dossier wordt een uitvoering in uitgesteld traject aangeraden om geen vertraging op te lopen met de bouwaanvraag. Het verder archeologisch (voor)onderzoek dient bijgevolg pas te worden uitgevoerd na bekrachtiging van de archeologienota.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de

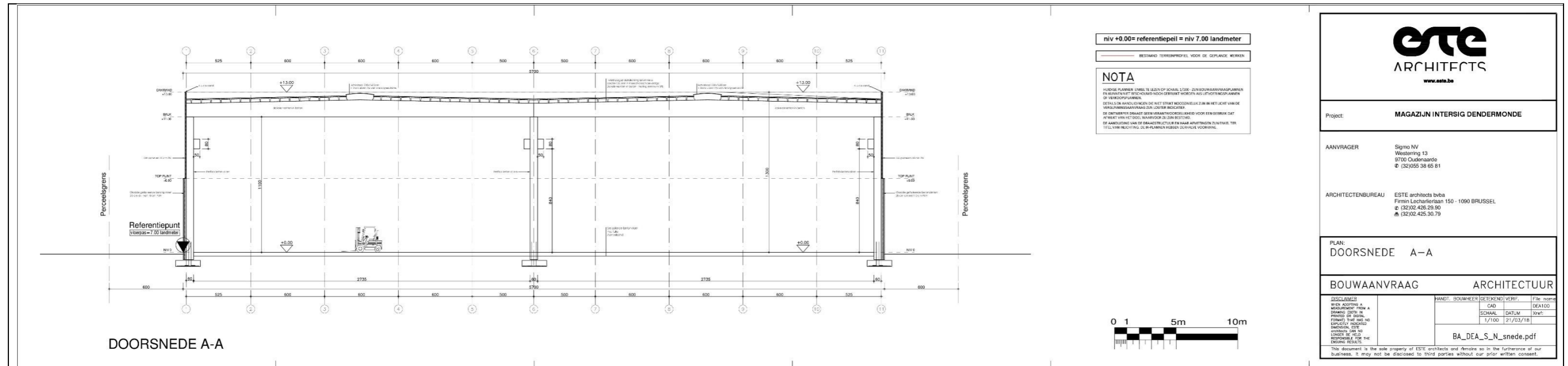
Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
  - Inplantingsplan huidige toestand
  - Inplantingsplan geplande toestand
  - Doorsnede bestaande toestand
  - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
  - Topografische kaart
  - Orthofoto
  - Kadasterkaart
  - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
  - Tertiair geologische kaart
  - Quartair geologische kaart
  - Bodemtypekaart
  - Potentiële bodemerosiekaart
  - Erosiegevoeligheidskaart
  - Bodemgebruiksbestand
  - Gewestplan
- Historische situering:
  - Kaart van Villaret, 1745 – 1748
  - Kaart van Ferraris, 1777
  - Atlas der Buurtwegen, 1840
  - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
  - Kaart van Popp, 1842-1879
  - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
  - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
  - Inventaris Onroerend Erfgoed

este
 ARCHITECTS
 www.este.be

Project: MAGAZIJN INTERSIG DENDERMONDE

AANVRAGER: Sigmio NV
 Westering 13
 9700 Oudenaarde
 ☎ (32)055 38 65 81

ARCHITECTENBUREAU: ESTE architects bvba
 Firmin Lecharlierlaan 150 - 1090 BRUSSEL
 ☎ (32)02 426 29 90
 ☎ (32)02 426 30 79

PLAN: DOORSNED E A-A

BOUWAANVRAAG ARCHITECTUUR

DISCLAIMER	MAND. BOUWHEER (GETEKEND)	VERIF.	File naam
WEN ADOPTING A REQUIREMENT FROM A DRAWING (2018) IN PRINTED OR DIGITAL FORMAT THAT HAS NO EXPLICITLY INDICATED OTHERWISE, ESTE ARCHITECTS CAN NOT BE HELD RESPONSIBLE FOR THE ENDING RESULTS.	CAD	DEA100	
	SCHAAL	DATUM	Xref:
	1/100	21/03/18	

BA_DEA_S_N_sned e.pdf

This document is the sole property of ESTE architects and remains so in the furtherance of our business. It may not be disclosed to third parties without our prior written consent.

este
 ARCHITECTS
 www.este.be

Project: MAGAZIJN INTERSIG DENDERMONDE

AANVRAGER: Sigmio NV
 Westering 13
 9700 Oudenaarde
 ☎ (32)055 38 65 81

ARCHITECTENBUREAU: ESTE architects bvba
 Firmin Lecharlierlaan 150 - 1090 BRUSSEL
 ☎ (32)02 426 29 90
 ☎ (32)02 426 30 79

PLAN: TERREINPROFIEL

BOUWAANVRAAG ARCHITECTUUR

DISCLAIMER	MAND. BOUWHEER (GETEKEND)	VERIF.	File naam
WEN ADOPTING A REQUIREMENT FROM A DRAWING (2018) IN PRINTED OR DIGITAL FORMAT THAT HAS NO EXPLICITLY INDICATED OTHERWISE, ESTE ARCHITECTS CAN NOT BE HELD RESPONSIBLE FOR THE ENDING RESULTS.	CAD	DEA100	
	SCHAAL	DATUM	Xref:
	1/200	21/03/18	

BA_DEA_T_N_terrainprofiel.pdf

This document is the sole property of ESTE architects and remains so in the furtherance of our business. It may not be disclosed to third parties without our prior written consent.

3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

De stad Dendermonde is gelegen in Oost-Vlaanderen en bevindt zich nabij twee rivieren, de Schelde en de Dender. De stad ligt in een overgangsgebied tussen de zandstreek in het noorden en de zandleemstreek in het zuiden, maar bevindt zich grotendeels op de alluviale bodems van beide rivieren. De historische kern van de stad is gelegen in een laag gebied variërend tussen 4,5 m en 7 m TAW.

Het projectgebied zelf is gelegen langs de Geertsraat in Sint-Gillis-bij-Dendermonde, deelgemeente van Dendermonde, en maakt deel uit van het Industrierrein Hoogveld. Sint-Gillis is een typisch woon- en landbouwdorp en ligt in de Denderstreek in de Dendervallei, aan het spoorwegknooppunt Gent-Mechelen-Brussel. Sint-Gillis ligt net ten zuiden van de stadskern van Dendermonde en is er tegenwoordig nauw mee verbonden. Het telt de meeste inwoners van alle deelgemeenten, Dendermonde-centrum inbegrepen. In de deelgemeente liggen de wijken Boonwijk en Lutterzele.¹

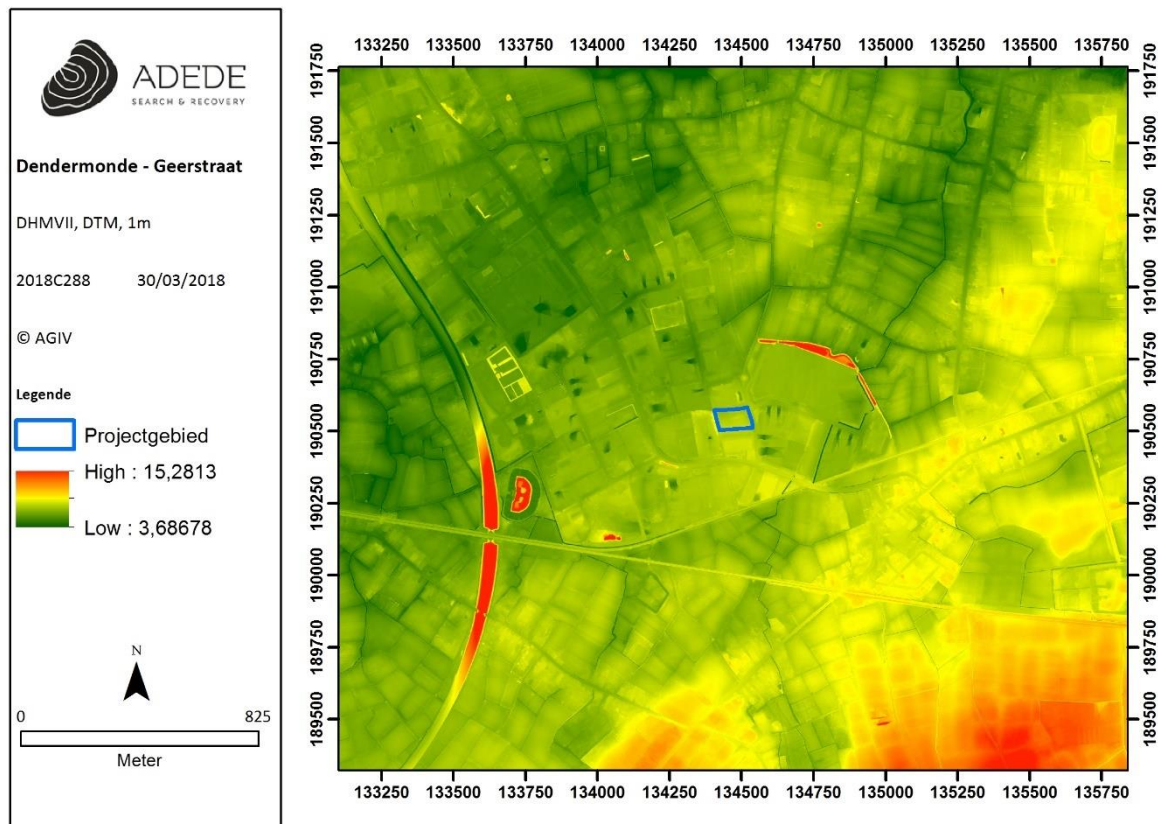
Het projectgebied is gelegen binnen de Vlassenbroekse polder en polder van Kastel, Mariekerke en Sint-Amands. De polders van Vlassenbroek en Kastel liggen in een zeer bochtig traject van de Zeeschelde, ten zuiden van Moerzeke. Deze ankerplaats bestaat uit alluviale klei of ligt net op de overgang van de alluviale vallei naar de Vlaamse Zandstreek. Ten westen van het gebied ligt de stuifzandrug van Grembergen. Het gebied ligt in en op de rand van een oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. De Roggeman, een historische geul van de Schelde heeft zich tot diep in de tertiaire formatie ingesneden gedurende vermoedelijk het onder- en midden-pleistoceen. Het is dan nadien, in het weichsel glaciaal, dat deze erosiegeul opnieuw werd opgevuld met niveo-eolisch en fluviatiel zandig en lemig materiaal. Het niveo-eolisch dekmateriaal kan tot 20m dik zijn, het is in de vallei van de Schelde vooral zandig. Ook nieuw eolisch transport van zand uit de drooggevallen boreale valleien kwam op gang. Laatstgenoemd transport gaf het ontstaan aan bijvoorbeeld de stuifzandrug van Grembergen, die zoals de meeste ruggen ten oosten ligt van de Schelde. Het meest westelijke gedeelte van de Roggeman voelt nog de uitlopers van deze stuifzandrug. In het holoceen zijn de broeken gevormd (Broek van Germbergen, Vlassenbroekse polder, Polder van Moerzeke-Kastel) die dan zijn ingedijkt in de vroege middeleeuwen (12^e eeuw, polder van Moerzeke-Kastel). De binnenbocht van de

---

¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Gillis-bij-Dendermonde>

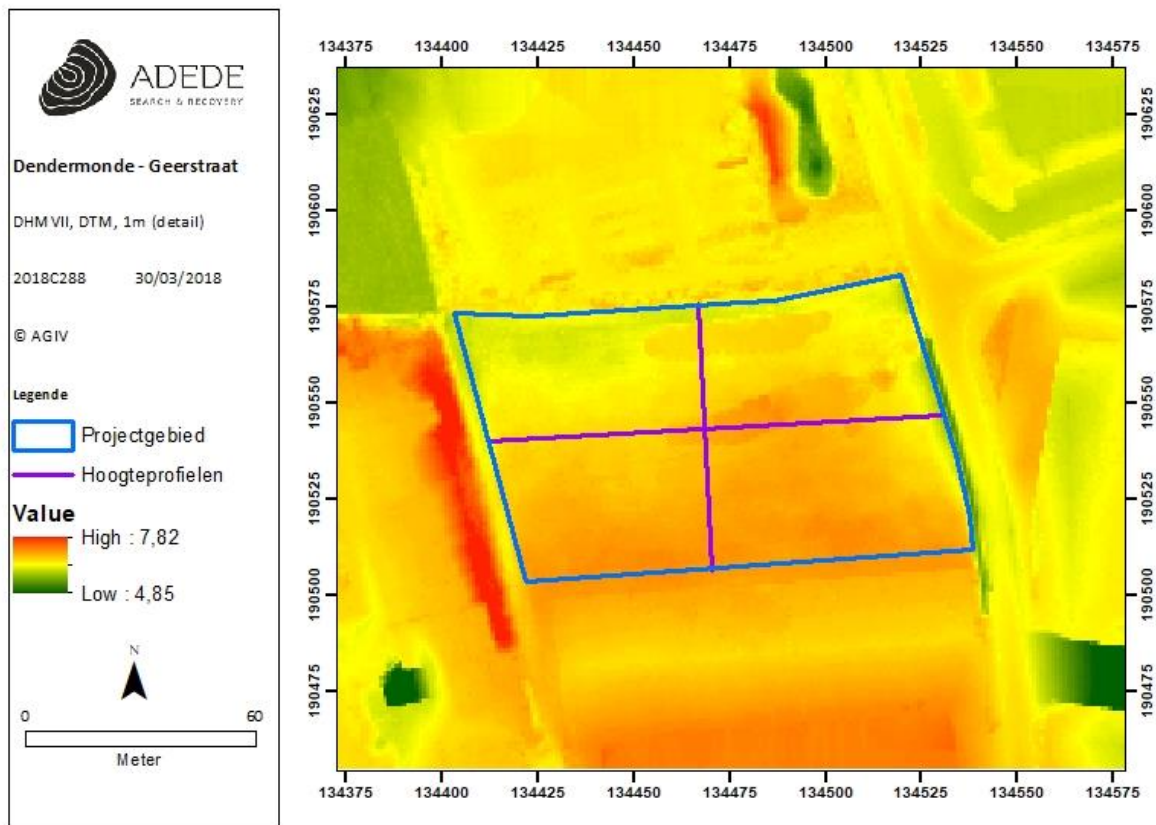
Roggeman kan samen met de meest noordoostelijke zone van de Vlassenbroekse polder als een soort van laaggelegen 'fossiele overwal' worden beschouwd².

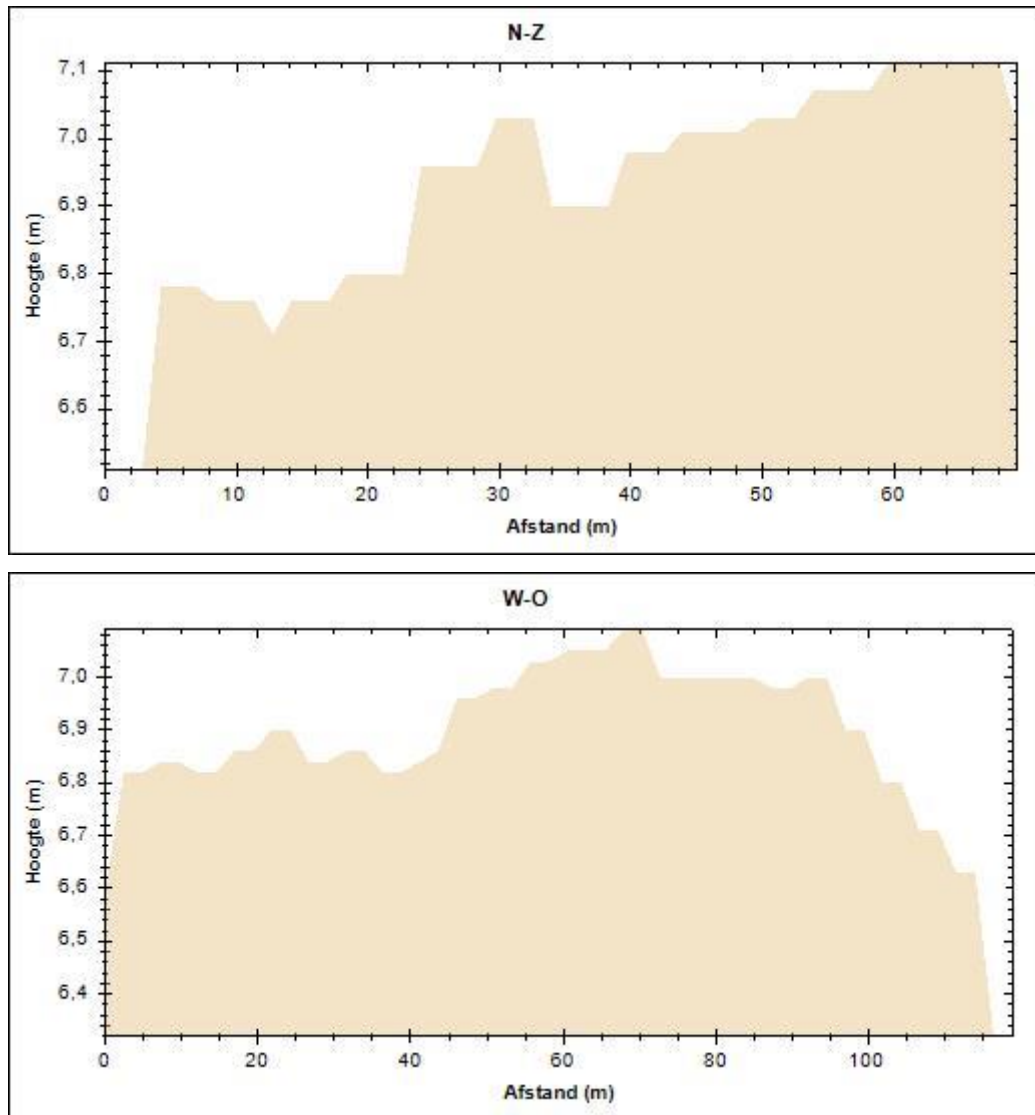
Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMOVII, digitaal terreinmodel 1m.

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135064>

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

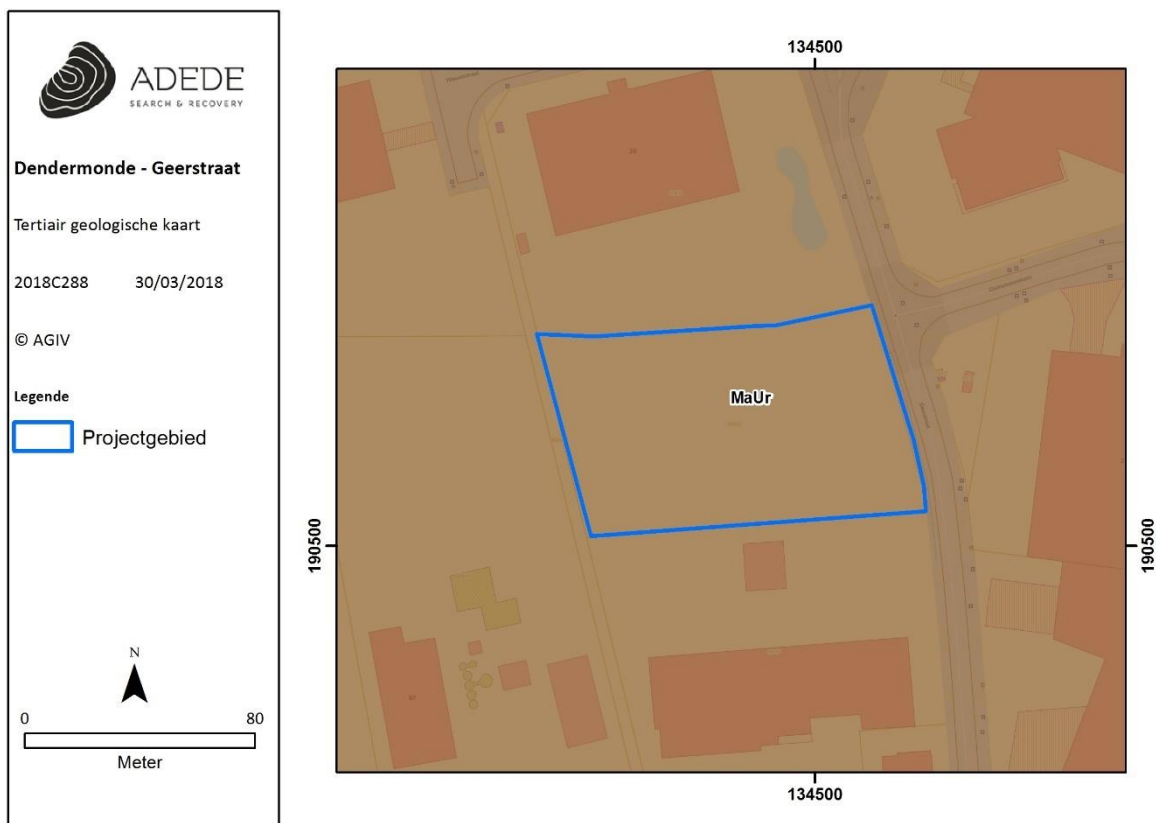
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De tertiaire bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied staat op de tertiairgeologische kaart aangeduid als Formatie van Maldegem – Lid van Ursel, onderdeel van het vroegere Assiaan. Het tertiaire substraat bestaat hier met andere woorden uit homogene grijsblauwe tot blauwe klei tot zware klei, weinig of niet kalkhoudend en niet glauconiethoudend, die overgaat in sterk glauconiethoudende zandige klei.³ Aangezien het tertiaire niveau zich volgens de isohypsen op een diepte van -5 tot -10 m TAW bevindt, heeft dit geen invloed op de werkplannen voor het onderzoeksgebied en dus ook niet op deze archeologienota.

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

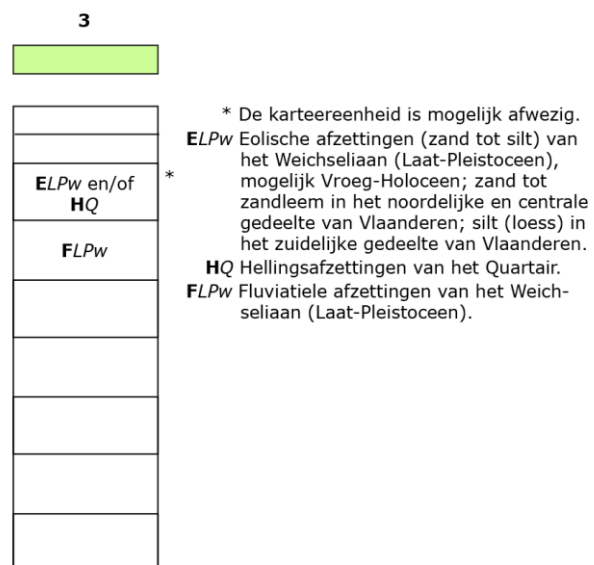
³ Bogemans, F. (1996) Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 23 Mechelen, Brussel.

3.2.2 Quartair geologisch

Wat de quartaire bodem betreft behoort het onderzoeksgebied tot het type 3 (zie fig.5).

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

Het onderzoeksgebied valt volledig binnen een bodemtype dat staat aangeduid als Pdc en Pdc(h), wat staat voor een sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur-B horizont. De bouwlaag van deze gronden is zeer donker grijsbruin en humusrijk. Vanaf 30 cm diepte is het materiaal bruin tot bleekbruin, meestal komen in deze horizont roestverschijnselen voor vanaf 40-60 cm. De sterk verbrokkelde en gevlekte textuur B begint tussen 60 en 80 cm. In vele gevallen is de klei aanrijkingshorizont bijna verdwenen en worden ijzerconcreties aangetroffen. Soms komt een zand- of leemsubstraat voor, in andere golvende gebieden waar Tertiair binnen boorbereik voorkomt is het een klei, of klei-zandsubstraat. De bodems lijden aan waterlast gedurende de natte seizoenen vooral bij leem, klei of klei-zandsubstraat. De waterhuishouding is gunstig in de zomer. Voor rationeel gebruik als akkerland is drainering noodzakelijk. De bodem is geschikt voor de meeste akkerteelten. Ook geschikt voor weiland en extensieve groenteteelt.⁴

---

⁴ <http://www.geopunt.be/>

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

Voor het projectgebied zelf zijn hierover geen gegevens beschikbaar. Voor naburige percelen wordt de potentiële bodemerosie als verwaarloosbaar omschreven.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

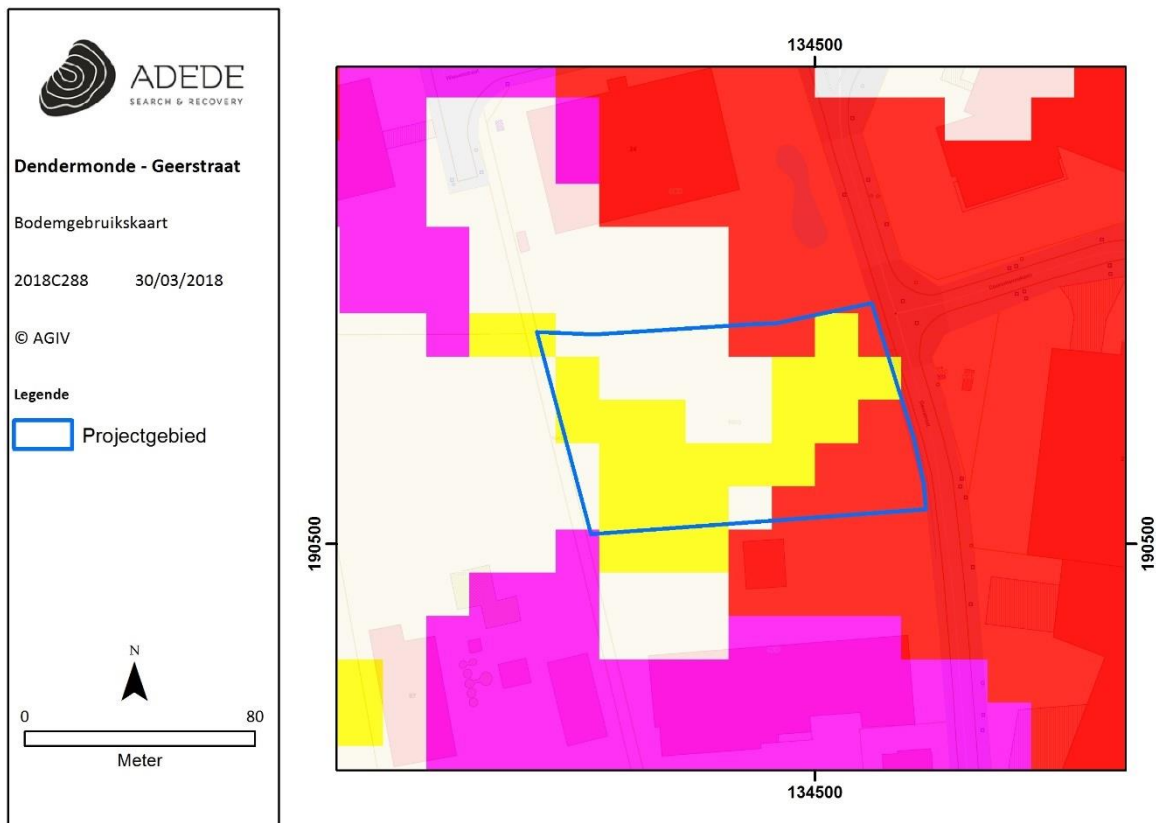
Het projectgebied staat op deze kaart omschreven als zeer weinig erosiegevoelig.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Binnen het projectgebied toont deze kaart vier verschillende kleuren. Het meest prominent aanwezig is geel, wat staat voor **weiland** (bodem die bedekt is met gras en die niet gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier). Rood, wit en een heel klein beetje paars vervolledigen het plaatje. Rood staat voor **andere bebouwing** (het grootste deel van het gebied wordt bedekt door structuren. Gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem, tussen 30 en 80% is verhard), wit voor **akkerbouw** (bodem die gebruikt wordt in een of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland), en paars voor **industrie- en handelsinfrastructuur** (Het grootste deel van het gebied wordt bedekt door artificiële structuren. Deze infrastructuren (gebouwen, loodsen, .) hebben een industriële of handelsfunctie.)

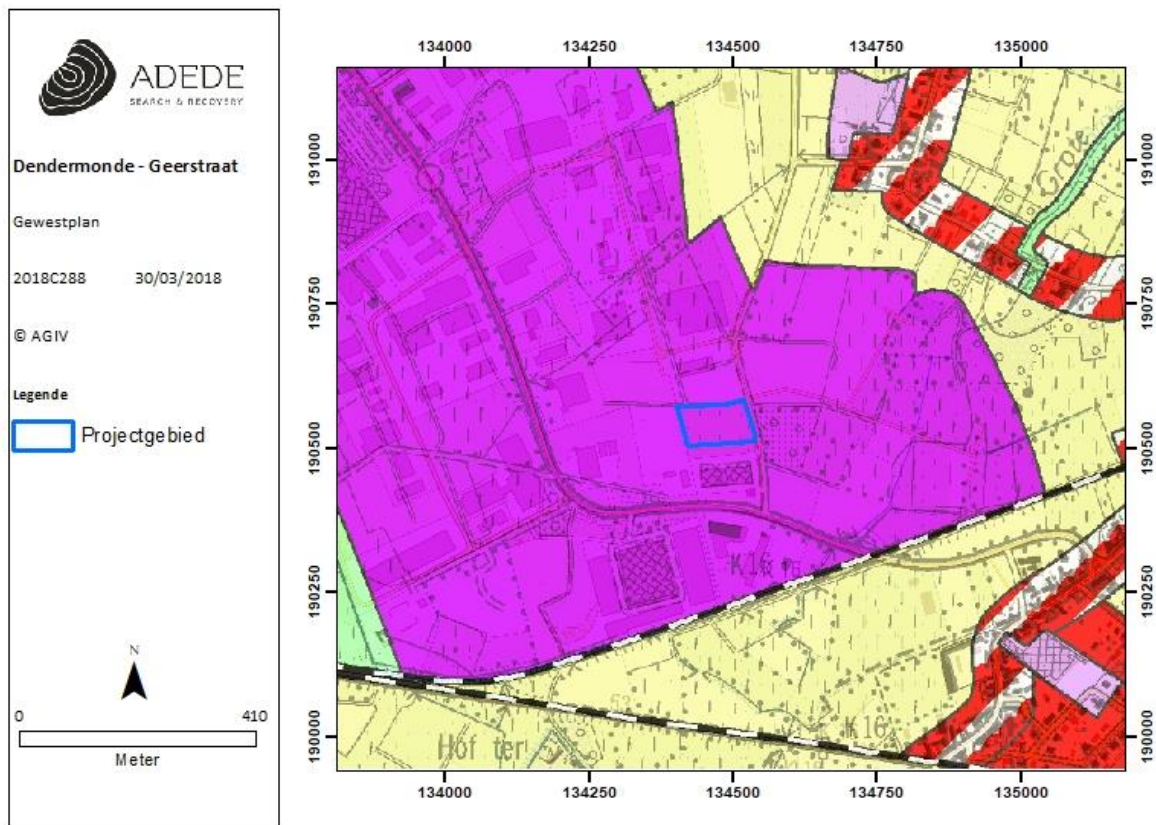

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Volgens het gewestplan ligt het onderzoeksgebied integraal in een zone die is bestemd als indutriegebied.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.2.4 Boringen DOV⁵

Verschillende grondboringen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied wijzen voornamelijk op een zandige bodem.

3.2.4.1 GEO-69/009-b1

Aanvangsdatum:	20/06/1969	X (mLambert):	134385.0
Uitvoeringsmethode:	lepelboring	Y (mLambert):	190474.0
Diepte (m):	0.00 - 2.00	Z (mTAW):	6.62
Water op (m):	1.75 (4.87 mTAW)		

DIEPTE	KLEUR	HOOFDGRONDSOORT	BIJMENGING
0.00 - 0.85	bruin	zand	leem
0.85 - 1.80	grijsbruin	zand	klei
1.80 - 2.00	bruin	zand	

⁵ <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=verkenner#ModulePage>

3.2.4.2 GEO-69/009-b2

Aanvangsdatum:	19/06/1969	X (mLambert):	134553.0
Uitvoeringsmethode:	lepelboring	Y (mLambert):	190329.0
Diepte (m):	0.00 - 5.00	Z (mTAW):	7.05
Water op (m):	1.78 (5.27 mTAW)		

DIEPTE	KLEUR	HOOFDGRONDSOORT	BIJMENGING
0.00 - 0.70	donkerbruin	zand	leem, weinig veen
0.70 - 1.25	bruin	zand	
1.25 - 1.70	lichtgeel	zand	klei
1.70 - 5.00	lichtgeel	zand	

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

3.3.1.1 Dendermonde

Het ontstaan en de historische evolutie van de Oost-Vlaamse stad Dendermonde wordt voor een groot deel bepaald door haar ligging bij twee rivieren, namelijk de Schelde en de Dender. Over pre-middeleeuws Dendermonde zijn echter weinig gegevens bekend. Tijdens indijkings- en baggerwerken aan de Schelde en de Dender aan het eind van de 19de- en begin 20ste eeuw zijn er wel een hele reeks vondsten bovengehaald. Het betrof hier voornamelijk vondsten uit de steentijd en uit de Brons- en IJzertijd. Tussen 1933 en 1935 werd er een Merovingisch grafveld uit de late 5de tot vroege 8ste eeuw onderzocht op de Zwijvekekouter. Deze site ligt op 1km ten westen van de historische stadskern. In de omgeving bevonden er zich eveneens twee Romeinse brandrestengraven.

De stad wordt voor het eerst vermeld in 1087 als verwijzing naar de toenmalige heer Rainghotus de Thenremonde. De stad zou in oorsprong gegroeid zijn uit twee kernen. De eerste situeert zich op de Denderoever ter hoogte van de Koornaard, thans Vlasmarkt geheten. De tweede kern wordt gesitueerd op de linkeroever van de Dender waar de door de Vis- of Borchtgracht omsloten burcht van Dendermonde gelegen was. Ten westen van het burchtareaal situeerde zich het voorhof dat thans de Grote Markt van Dendermonde vormt. Beide kernen waren door een brug over de Dender met elkaar verbonden. Dendermonde ontwikkelde zich tot een belangrijk centrum dat in 1233 stadsrechten kreeg van Robrecht van Bethune, de graaf van Vlaanderen. De burcht van Dendermonde dateert uit de 10de eeuw en bevond zich op een eiland dat in het oosten door de Dender begrensd werd en in het westen en noorden door de Visgracht of de Borchtgracht. Van de burchtzone zelf is er geen archeologische informatie beschikbaar. Dankzij archeologisch onderzoek ter hoogte van de Grote markt is er wel meer bekend over de ontstaansgeschiedenis van het voormalige voorhof van de burcht van de heren van Dendermonde. De Grote Markt vertoont aan de zuid- en westzijde een gebogen verloop die deze oorspronkelijke omgrachting reflecteert. De gracht sloot ter hoogte van het Vleeshuis aan op de Kerkgracht, vandaag de Kerkstraat, die vermoedelijk uitmondde in de Visgracht. In het oostelijk deel van dit voorhof werd een deel van een kerkhof aangesneden, evenals de mogelijke resten van de burchtkapel. Dendrochronologisch onderzoek op een funderingsbalk van deze kapel gaf een kapdatum van na 1040 aan. Twee van de bewaarde houten lijkkasten uit het bijhorende grafveld werden eveneens onderworpen aan dendrochronologisch onderzoek. Dit toonde aan dat dit kerkhof zeker in gebruik bleef tot 1077. De gracht die de voorburcht omsloot bedroeg ongeveer 15 m met een maximale diepte

van 2 m. Twee balken van de grachtbeschoeiing werden met 14C-datering gedateerd tussen 1010 en 1170. In de eigenlijke grachtvulling konden drie fasen vastgesteld worden waarbij de laatste heruitgraving in de loop van de 12de eeuw plaats vond. Deze gracht met defensieve functie zou stilaan opgevuld geraken en op het eind van de 13de-begin 14de eeuw werd zij definitief gedempt. Men voorzag het zo ontstane marktplein van een natuurstenen verharding. Op dit marktplein werden een aantal publieke gebouwen opgericht zoals het vleeshuis, de lakenhalle en het belfort. Op dezelfde rechter Denderoever ten westen van het burchtareaal liet de heer van Dendermonde in de 11de eeuw een kerk oprichten die aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd was. Door de bevolkingstoename zal in de loop van de 13de eeuw deze kerk vervangen worden door een kerkgebouw in gotische stijl. Tot vandaag vormt ze de kerk van de Onze-Lieve-Vrouwparochie.

Geen enkele historische bron geeft aan wanneer de eerste stadsversterking werd opgericht. Een eerste verwijzing naar de versterking komt voor in een oorkonde uit de late 12de eeuw (1190). Het gaat hier om een oorkonde over de toltarieven op de Dender voor het transport van en naar Aalst. Hierin wordt er gesproken over een *portas aquarium*, een waterpoort op de Dender. Dit is een bewijs dat er op dat ogenblik al een stadsversterking aanwezig was, en dit wellicht zowel op linker- als op rechteroever. Het deel ten noorden van de Dender begon ter hoogte van de Vliet, vandaag de Vondelbeek, draaide naar het oosten toe rond de Onze-Lieve-Vrouwekerk om verder oostwaarts aan te sluiten op de Schelde. Een stuk van het westelijk en het noordelijk deel van dit tracé stemt overeen met de huidige Lodewijk Dorsfelstraat en de Noordlaan. Op de rechteroever vormde de Torengracht die begon aan de Vliet de oudste stadswal die in het noorden aansloot op de Dender. Deze werd vervolgens uitgebreid met een tweede stadswal, de Vest, waardoor de stad aan de oostzijde over een dubbele omgrachting beschikte. Het tracé van deze meest oostelijke gracht weerspiegelt zich in de huidige Sint-Rochusstraat en de Oude Vest. De parallel verlopende gracht aan de stadszijde is nog grotendeels te volgen in de perceelstructuur. In de loop van de 13de eeuw wordt de eerste stadsomwalling op de rechteroever uitgebreid. De nieuwe stadswal vertrok eveneens aan de Vliet, maakte een bocht omheen het nieuwe en oude begijnhof en omsloot vervolgens de parochiekerk en een deel van de parochie Sint-Gillis. In 1214-1221 was ter hoogte van de parochiekerk het Sint-Gillishospitaal gevestigd waaraan deze parochie haar naam dankt. Dit hospitaal werd in 1223 omgevormd tot cisterciënzerinnenklooster. Het klooster zou in 1228 verhuizen naar de buiten de stadsmuren gelegen Zwijvekekouter, vanwaar haar naam, abdij van Zwijveke. De gewezen kloosterkerk werd de parochiekerk van Sint-Gillis. Het begijnhof dat zich eveneens in het stadsgedeelte op de rechter Denderoever situeert ontstond waarschijnlijk tussen 1260 en 1272. In 1288 namen de meeste begijnen hun intrek in een volledig omweld begijnhof. In dit stadsgedeelte situeerde zich later ook het Birgittinessenklooster dat gesticht werd in 1466.

In de tweede helft van de 14de eeuw, toen de stad onder het rechtstreeks bestuur viel van de Vlaamse graaf Lodewijk van Male werden de stadswallen verstevigd en uitgebreid. In 1380 bij de inname van de stad door de Gentenaars werden de stadspoorten en de omwalling sterk beschadigd. De heropbouw van de stadsmuren zou verscheidene jaren in beslag nemen. De nieuwe stadsomwalling had bakstenen stadsmuren die op regelmatige afstand voorzien waren van torens en stadspoorten ter hoogte van de invalswegen. Deze laatmiddeleeuwse stadsomwalling, zoals ze onder meer te zien is op het stadsplan van Jacob van Deventer uit 1565, blijft tot op heden bewaard in de ruimtelijke structuur van de huidige stad. Op de rechteroever stemt ze overeen met de huidige Begijnhoflaan in het westen, de Zuidlaan in het zuiden en meer naar het oosten toe met de Leopold II-Laan.

In de periode 1577-1578 werd omwille van de evoluties in de toenmalige artillerie door het stadsbestuur beslist om de middeleeuwse stad te moderniseren tot een gebastioneerde versterking. De gravure van Sanderus uit 1641 geeft een goed beeld van de stad in zijn 17de-eeuwse vorm. In 1706, tijdens de Spaanse Successieoorlog werd de stad grotendeels in puin geschoten. Hierop volgde een heropbouw in 1708 naar de principes van maarschalk-architect Vauban. Op het eind van de 18de eeuw liet Jozef II de versterking ontmantelen, maar na het Congres van Wenen werd de stad vanaf 1816 opnieuw versterkt, als onderdeel van de Wellingtonlinie tegen Frankrijk. Tot vandaag zijn aan de zuidwest-, zuid- en oostzijde van de stad relictten bewaard van de bastions met bijhorende waterpartijen. De verdwenen bastions rondom de stad zijn ook nog vrij goed in de huidige percelering te traceren⁶.

Na de Belgische onafhankelijkheid kende de stad een sterke economische heropleving. Onder meer de spoorwegverbinding (Gent-Mechelen), zijn Scheldehaven, lederindustrie, katoenfabrieken, olieslagerijen en brouwerijen waren sterke katalysatoren. Ook op cultureel gebied kende de stad een nieuwe bloei met talrijke muziek-, toneel- en leesverenigingen, een openbare bibliotheek en oudheidkundig museum. De heropleving van de stad werd echter brutaal verstoord bij aanvang van de Eerste Wereldoorlog. In 1914 werd Dendermonde vrijwel totaal verwoest⁷.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep Dendermonde relatief weinig materiële schade op. Na het einde van de Tweede Wereldoorlog evolueerde Dendermonde steeds meer naar een moderne kleinschalige

---

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140019> (geraadpleegd op 20/01/2017)

⁷ <http://www.martelaarsteden.be/dendermonde> (geraadpleegd op 20/01/2017)

centrumstad, met voorzieningen voor administratie, rechtspraak, onderwijs, gezondheidszorg, winkelen en toerisme⁸.

3.3.1.2 *Sint-Gillis-bij-Dendermonde*

Sint-Gillis heette aanvankelijk Zwijveke, een naam die we voor het eerst vermeld vinden in 1233. De parochie is echter ouder, want vermoedelijk reeds rond het jaar 700 beschikte ze over een eigen kerkje op de Zwijvekekouter. In 1228 werd de parochiezetel echter ondergebracht binnen de muren van de aanpalende stad Dendermonde. Op het grondgebied van Sint-Gillis-Zwijveke was er sindsdien geen kerk meer. Eeuwenlang dienden de inwoners zich binnen de muren van de vestingstad Dendermonde naar hun parochiekerk te begeven: Sint-Egidius intra muros. Pas sinds 1907 beschikt Sint-Gillis opnieuw over een eigen parochiekerk: Sint-Egidius extra muros, een imposante neogotische kerk. Kort na de realisatie van deze kerk, werd ook Sint-Gillis, net als Dendermonde, het slachtoffer van Duitse gruweldaden tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een mooi oorlogsmonument herinnert aan deze zwarte bladzijde uit de geschiedenis.⁹

3.3.2 *Historisch kaartmateriaal*

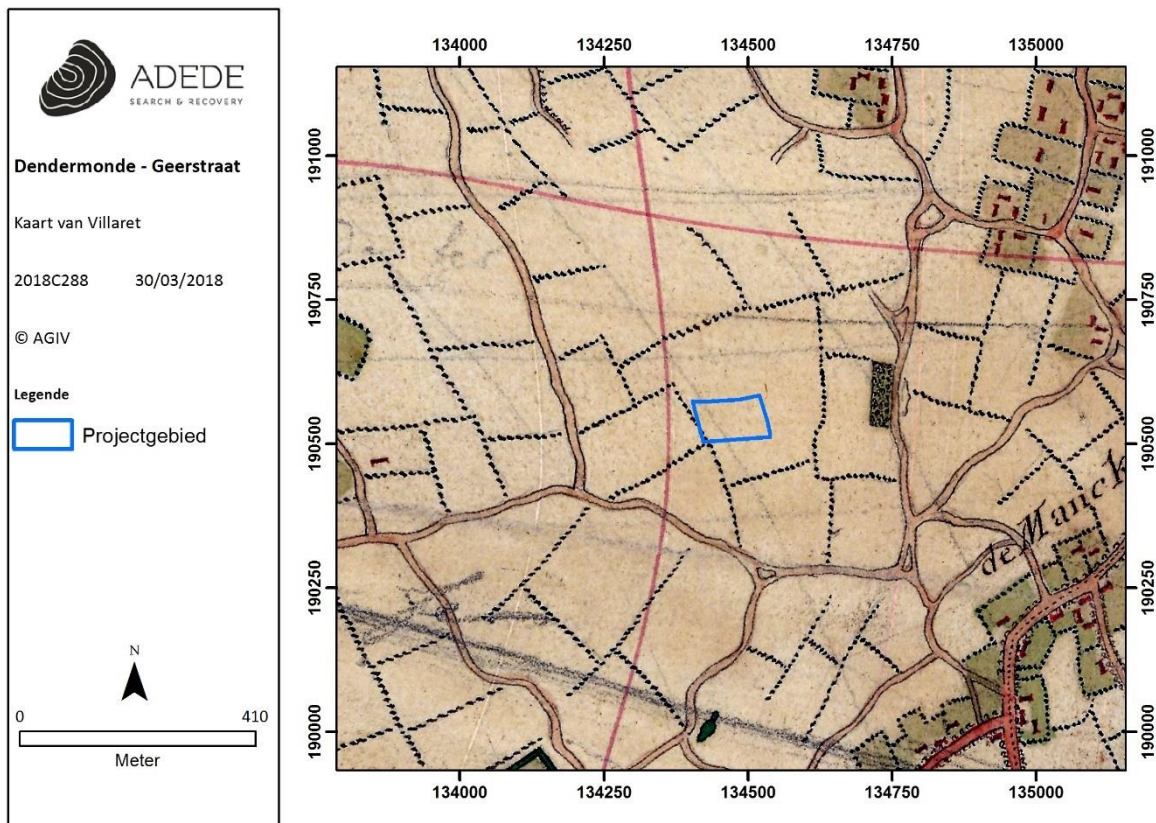
3.3.2.1 *Villaret-kaarten (1745 – 1748)*

De kaart van Villaret plaatst het projectgebied midden in agrarisch gebied. Zowel binnen het onderzoeksgebied, als in de omgeving is geen bebouwing zichtbaar.

---

⁸ O. VANDEPUTTE, *Gids voor Vlaanderen, Tielt, 2007, 301.*

⁹ <http://www.toerismedendermonde.be/product/770/voorstelling-van-sint-gillis-bij-dendermonde>

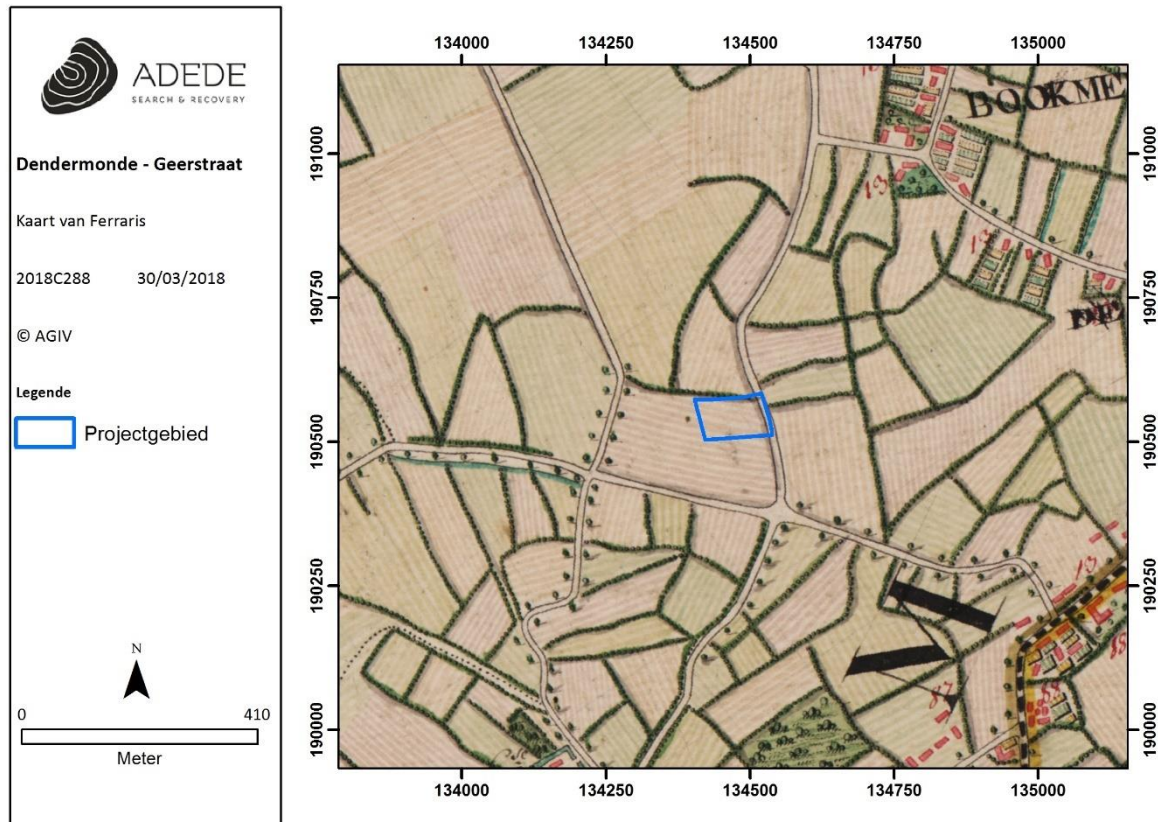
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret.

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst. Dit alles gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814). Het resultaat was een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het *Kriegsarchiv* te Wenen¹⁰.

Ook op de Ferrariskaart is geen bebouwing te bemerken op of in de buurt van het onderzoeksgebied. Wat wel opvalt is dat de weg die nu gekend is als de Geerstraat, waarlangs het projectgebied is gelegen, al zichtbaar is op deze kaart. Mogelijks staat de weg ook al aangeduid op de Villaretkaart maar is deze door de kaartprojectie wat meer naar het oosten opgeschoven.

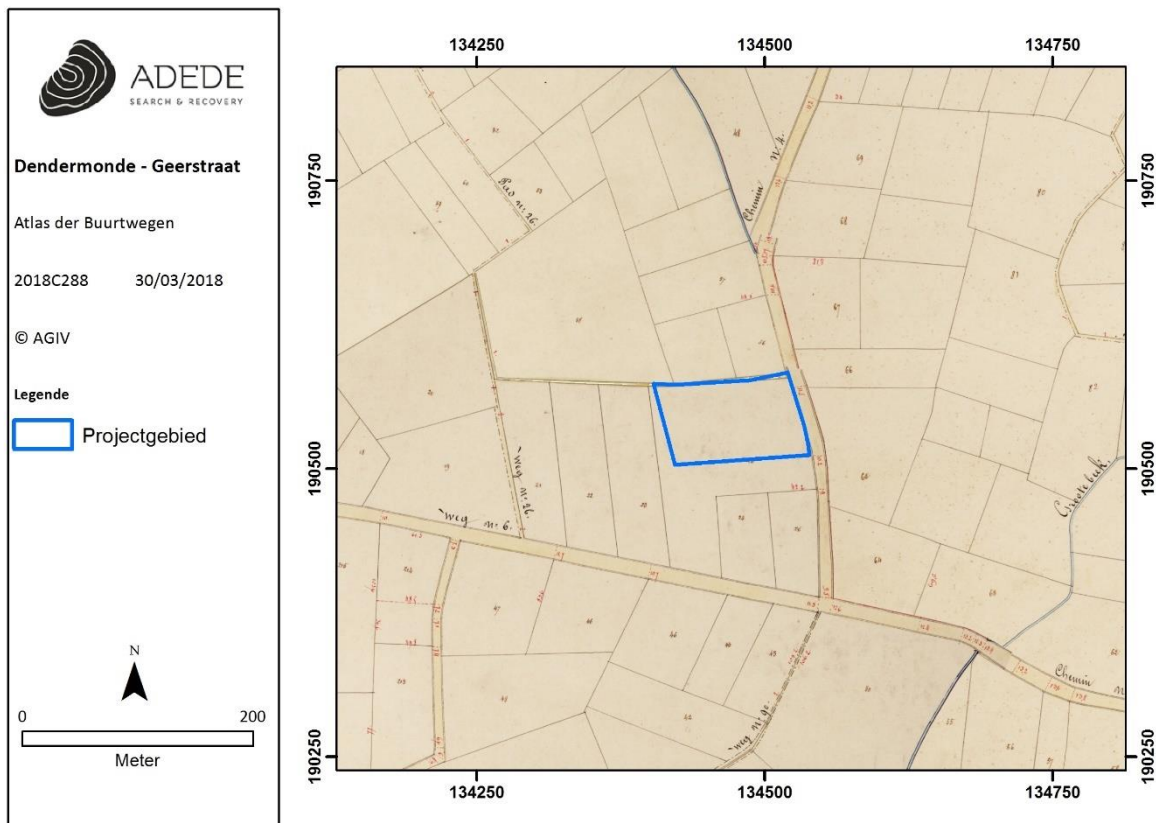
¹⁰ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 Atlas der Buurtwegen (1840)

Een onveranderde situatie op de Atlas der Buurtwegen. Het projectgebied is nog steeds integraal een stuk landbouwgrond langs de Geerstraat

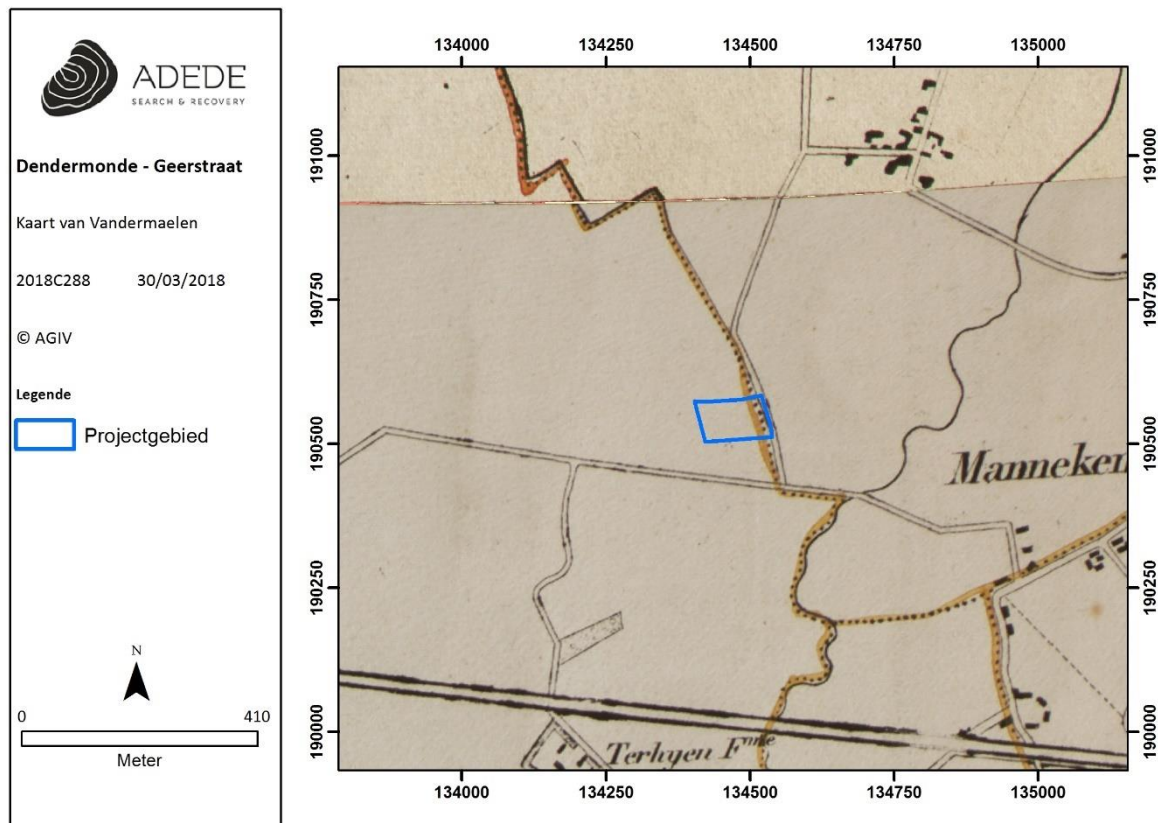
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen (1795-1869) is de stichter van het “Établissement géographique de Bruxelles”. Hij publiceerde de eerste uitgave van een topografische kaart van België op metrische schaal. Voordien waren schalen grafisch, of werden ze uitgedrukt in plaatselijke maten (el, vadem, mijl, ...).

Hij werkte samen met Paul Gérard, die na het vertrek van de Hollanders in 1830, in het bezit gebleven was van de punten van tweede en derde orde van de triangulatie van Erzey. Hij maakte verschillende kaarten van België op basis van dit geodetische net en volgens de gewijzigde projectie van Flamsteed. Ook op deze historische kaart blijft de situatie nagenoeg identiek als bij de oudere historische kaarten.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De “Atlas cadastral parcellaire de la Belgique” van Philippe-Christian Popp is van onschatbare waarde voor de historische geografie van de Belgische gemeenten. De Popp-kaarten geven een beeld van de evolutie van de ruimtelijke ordening in België tot van 1834 tot ca. 1879¹¹.

Ook op deze historische kaart blijft de situatie nagenoeg identiek als bij de oudere historische kaarten.

¹¹ http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpPopp_nl.html

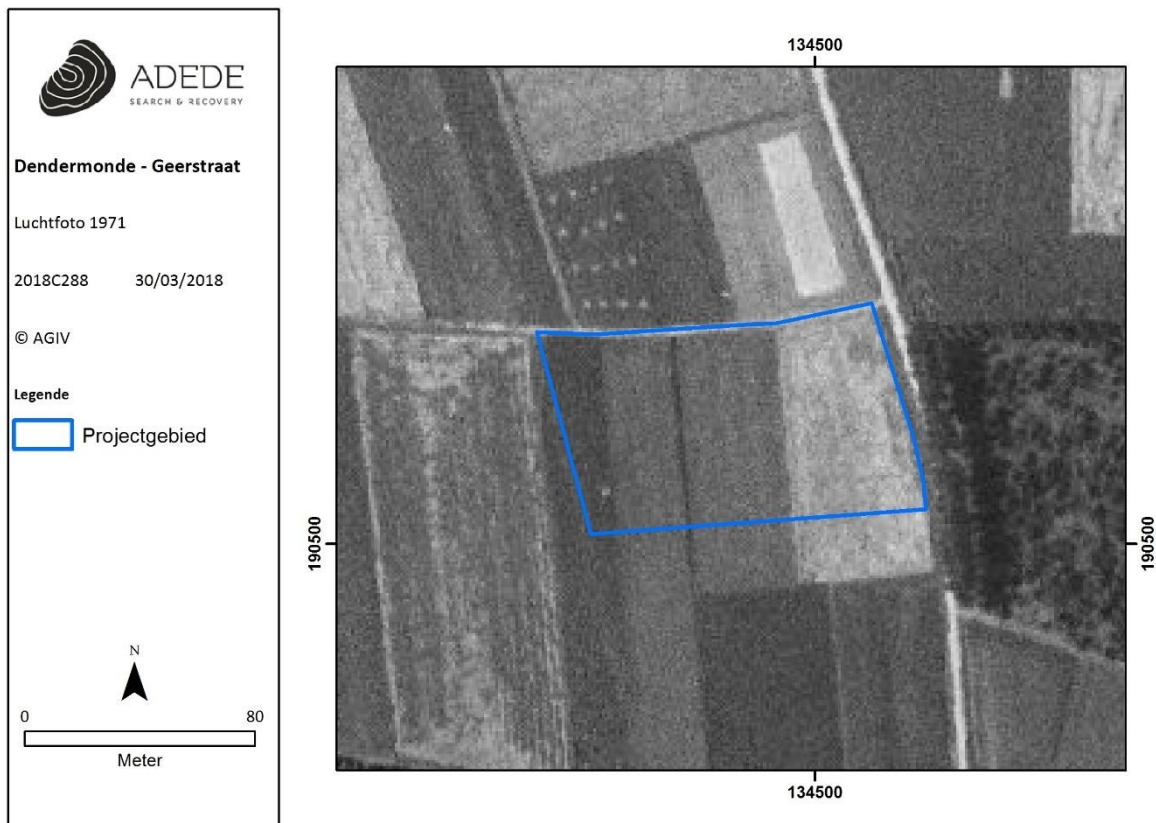

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.1 Luchtfoto (1971)

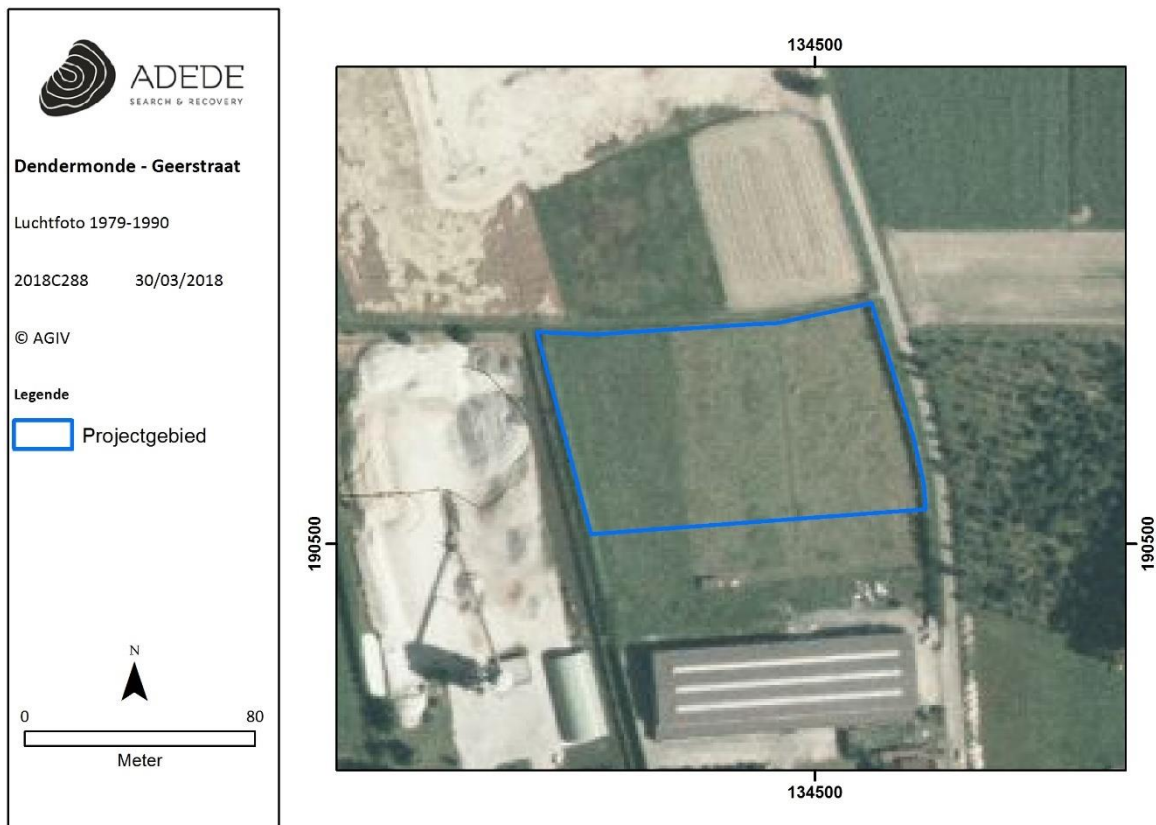
De luchtfoto uit 1971 toont aan dat er sinds de kaart van Popp amper iets veranderd is binnen het onderzoeksgebied. Zowel binnen de contouren van het onderzoeksgebied, als in de omgeving is nog steeds niets van bebouwing waar te nemen.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto (1971).

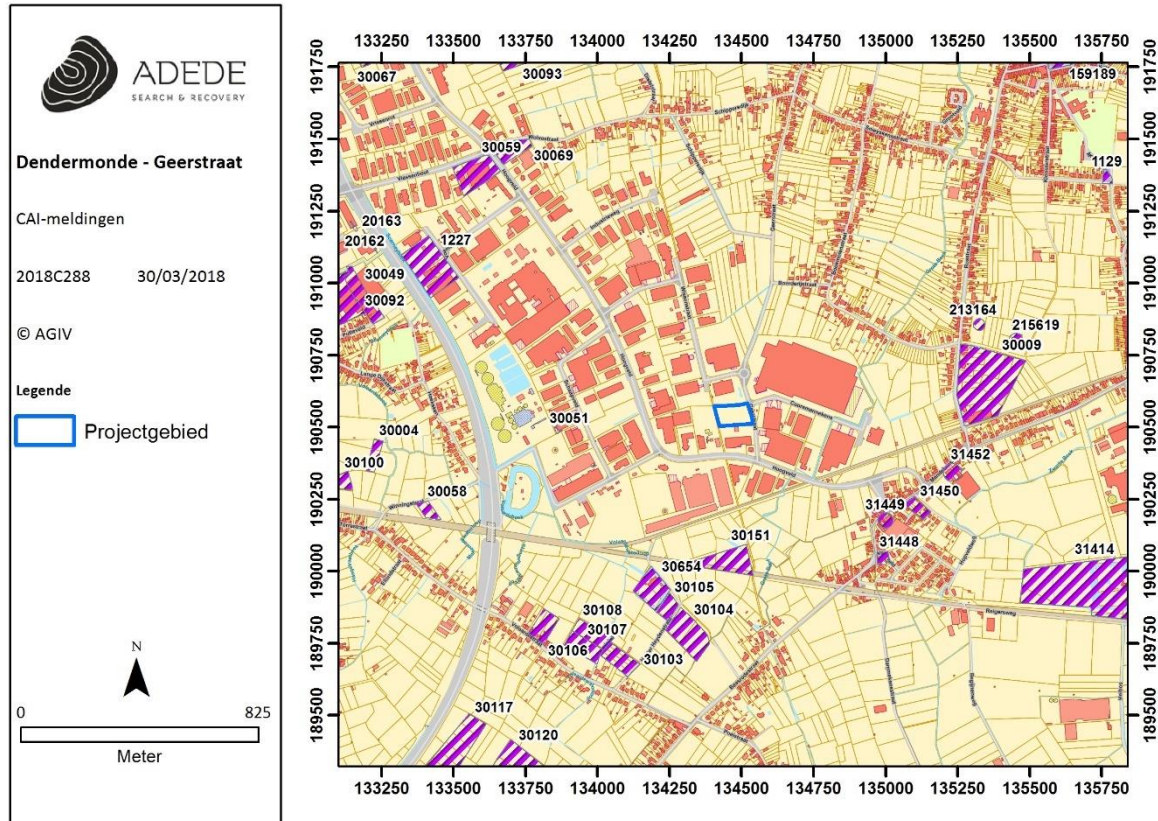
3.3.2.1 Luchtfoto (1979 – 1990)

Deze luchtfoto toont voor het eerst een veranderende situatie, zij het dan enkel wat betreft de omgeving van het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied zelf lijkt nog ongewijzigd t.o.v. het historisch kaartmateriaal. In de omgeving lijkt het industrieterrein stilaan vorm te krijgen.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto (1979 – 1990).

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

	Periode	Onderzoek	Categorie	Vondsten
30051	Neolithicum	veldprospectie	lithisch materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • klingfragment, behorend tot de groep "dolkachtige klingens" • geretoucheerde afslag (steentijd) • geweerkei en silixfragment met sporen van verbrijzeling (van recentere datum)
	Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Niet gedefinieerd
30654	18 ^e eeuw	kaartstudie	site met walgracht	Site omgeven door vierhoekige gracht, vermoedelijk type A1v, geen archaeologica gerecupereerd

30105	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Onder andere laat rood en grijs aardewerk, Siegburgsteengoed, ... Link met Hof ter Heyden is niet uit te sluiten (binnen perceel intrusief)
30104	Steentijd	veldprospectie	Lithisch materiaal	<ul style="list-style-type: none"> perceel 602: geretoucheerde afslag (mogelijk jonger) perceel 601: 2 geretoucheerde afslagen + klingfragment (mogelijk van jongere datum omwille van verbrijzelde boord)
	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	<ul style="list-style-type: none"> perceel 602: late middeleeuwen: laatreducerend scherfje (13E-15E) en Siegburgsteengoedfragment (14E-15E), verder ook postmiddeleeuws materiaal. Waarschijnlijk intrusief. Eveneens een geweerkei (jacht). perceel 601: late middeleeuwen: laatoxiderend en verder ook postmiddeleeuws materiaal (intrusief?)
30103	Steentijd	veldprospectie	Lithisch materiaal	Kern: jongere datering niet uit te sluiten
	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Intrusief
30108	Steentijd	veldprospectie	Lithisch materiaal	Geretoucheerde afslag
	Vroege Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Pingsdorffachtig fragment
	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Late middeleeuwen: laat oxiderend aardewerk (materiaal is waarschijnlijk intrusief)
30107	Steentijd	veldprospectie	Lithisch materiaal	<ul style="list-style-type: none"> klingfragment (met verbrijzelde boord) geretoucheerde afslag (Spiennesachtig materiaal)
	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Niet verder gedefinieerd
30106	Steentijd	veldprospectie	Lithisch materiaal	<ul style="list-style-type: none"> schrabber: sterk verveerd + verbrijzelde boord (steentijd?) afslagproducten met verbrijzelde boorden silixfragment
	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Intrusief, via mestaanvoer
30058	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	<ul style="list-style-type: none"> roodbeschilderd aardewerk(9E-13E), laat oxiderend aardewerk(mogelijk postmiddeleeuwen) mogelijk stortplaats van nabijgelegen bewoning ofwel intrusief materiaal

1227	Midden-Romeins	controle van werken	aardewerk	scherven in een gracht: terra sigillata, wrijfschaal-rand, dakpanfragmenten, gewoon aardewerk
30059	Steentijd	veldprospectie	Lithisch materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • microliet • verbrand fragment (niet nader gedateerd)
	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Intrusief
30069	Romeins	veldprospectie	aardewerk	sterk verweerd, vermoedelijk Romeins, waarschijnlijk intrusief (nabij vergravingen)
	Late Middeleeuwen	veldprospectie	aardewerk	Niet nader gedefinieerd
213164	Nieuwe Tijd	metaaldetectie	onbepaald	2 rotte muntjes, 2 leeuwcent, 25 cent België, 1 leeuwcent, een oude hollandaise (Zeelandia?), 4 zegelloodjes, rot muntgewichtje, musketkogel.
30009	Romeins	Archeologisch onderzoek	grafheuvel	"du cabinet de feu Mr. Van Bavegem (1745-1805), médecin à Baesrode", grafurnen (bruine aarden urnen) eventueel met grafheuvel. Brandgraven.
31452	17 ^e eeuw	Historisch onderzoek	Brouwerij	<ul style="list-style-type: none"> • Hofstede met daarin brouwerij. • Rond 1709 stopte men met brouwen, men vatte de activiteiten terug aan ca. 1840
31449	17 ^e eeuw	Historisch onderzoek	Brouwerij	<ul style="list-style-type: none"> • Vermoedelijk was het eerst een tolhuis en pas later een brouwerij • In 18de eeuw slechts een herberg
31450	17 ^e eeuw	Historisch onderzoek	Brouwerij	<ul style="list-style-type: none"> • In de 18de eeuw slechts nog hofstede met herberg • Vanaf 19de eeuw opnieuw brouwerij • In 20ste eeuw werd er gebrouwen in een nieuw gebouw achteraan
31448	Late Middeleeuwen	Historisch onderzoek	Brouwerij	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de 16de eeuw waarschijnlijk eigendom van een geestelijke instelling • Vanaf 16de eeuw in privaat bezit • Brouwerij vermoedelijk stopgezet rond 1875

Binnen het onderzoeksgebied zijn tot op heden geen archeologische waarden gekend, en ook voor de directe omgeving (<500m) zijn geen meldingen gekend. Voor de ruimere omgeving (tot ca. 1,5km) zijn wel wat archeologische meldingen te bespreken.

Het leeuwendeel van de CAI-meldingen betreffen resultaten van veldprospectiecampagnes in de omgeving van het projectgebied. Hierbij werd vooral steentijd- en middeleeuws materiaal gevonden. Het gaat om wat lithisch materiaal, vermoedelijk steentijd, waarvan in veel gevallen de determinatie niet helemaal zeker is. De rest van de vondsten zijn aardewerkfragmenten die vermoedelijk intrusief zijn ten gevolge van het opvoeren van mest. Het gaat hier om voornamelijk om middeleeuws materiaal, één vondstmelding is vermoedelijk Romeins.

Daarnaast wijzen twee meldingen in de richting van de Romeinse periode. Bij een 'archeologisch' onderzoek eind 18e eeuw werd een mogelijke grafheuvel ontdekt met grafurnen, samen met enkele brandrestengraven. Bij een controle van werken werden in een gracht scherven aangetroffen (o.a. terra sigillata, wrijfschaalrand, dakpanfragmenten, gewoon aardewerk).

Behalve de hierboven besproken veldprospectievondsten zijn verder geen middeleeuwse archeologische sporen gekend in de omgeving van het onderzoeksgebied.

Tot slot zijn worden ook vier historische brouwerijen/herbergen vermeld. Alle vier liggen langs de Mandekensstraat in Baasrode waar tijdens het ancien regime een grensovergang met tolhuis lag tussen het Graafschap Vlaanderen dat afhankelijk was van de koning van Frankrijk, en het Hertogdom Brabant dat afhankelijk was van de Duitse keizer¹².

---

¹² *Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Mandekensstraat [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/113130> (geraadpleegd op 7 februari 2018).*

4 Besluit

4.1 Archeologische waardering

Op basis van het beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het projectgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven teneinde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Aan de hand van de geraadpleegde cartografische bronnen kan worden vastgesteld dat het projectgebied algemeen in een vrij landelijke omgeving bevindt. Gedurende de 18^e en 19^e eeuw blijft de bewoning voornamelijk gesitueerd langsheen de straten ten noorden van het projectgebied. De kaart van Villaret toont dat bewoning voornamelijk gelegen is langsheen de straten en er geen verspreide hoevebouw aanwezig is. Op de kaart van Ferraris is eenzelfde beeld op te merken, waarbij de omgeving van het projectgebied opvallend leeg blijft. De bewoning is voornamelijk gelegen binnen de wijken Wolvestraete, Eexken, Bookmeulenstraat en Sevenhove. De daaropvolgende Atlas der Buurtwegen, Poppkaart en Kaart van Vandermaelen tonen eenzelfde beeld met voornamelijk bewoning ten noorden van het projectgebied. De CAI-waarden bestaan voornamelijk uit veldprospecties waarbij enkel losse vondsten aan het licht kwamen. Onder deze losse vondsten bevonden zich een aantal lithische artefacten uit de Steentijd, aardewerk uit de middeleeuwen en Romeins aardewerk. Er bevindt zich slechts één archeologisch onderzoek tussen de CAI-meldingen, tijdens dit onderzoek werd een grafheuvel blootgelegd met verschillende urnen. Daarnaast is er een cartografische indicator naar een brouwerij aanwezig die gedateerd wordt in de 16e eeuw. Dit is niet de enige cartografische indicator naar een brouwerij, uit de 17e eeuw zijn nog drie brouwerijen/herbergen gekend, allen gelegen langsheen de Mandekensstraat. In deze straat lag namelijk tijdens het Ancien Régime een tolhuis op de grens tussen het Graafschap Vlaanderen en het Hertogdom Brabant. Uit de 18e eeuw is tevens nog een site met walgracht gekend, maar waar geen archeologica gerecupereerd werden.

De topografische bronnen tonen aan dat het projectgebied gesitueerd is in een lager gelegen deel van het landschap nabij de Schelde. Het projectgebied bevindt zich op de rand van de Vlassenbroekse polder, waar zich tijdens het Holoceen een broek vormde en die tijdens de vroege middeleeuwen ingedijkt werd. Ten zuiden van het projectgebied bevinden zich de hoger gelegen delen van het landschap met een zandrug die O-W geï Orienteerd is.

Op basis van de gekende bronnen kan men besluiten dat voor het projectgebied een algemene archeologische verwachting geldt. Hoewel er een aantal steentijdvondsten ten zuiden van het projectgebied bevinden, kan men hier toch geen specifieke verwachting naar voorschrijven betreffende Steentijdartefactsites. De gekende steentijdwaarden bevinden zich namelijk hoger gelegen in het landschap; daarenboven staat de omgeving van het projectgebied tijdens het Holoceen beschreven als een laaggelegen gebied dat regelmatig overstroomt. Dit maakt de omstandigheden voor steentijdartefactsites minder gunstig dan voor andere periodes.

4.2 Onderzoeksvragen

- ***Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?***

De geraadpleegde bronnen tijdens het bureauonderzoek tonen een algemene archeologische verwachting. Historische kaarten tonen aan dat het projectgebied nooit bebouwd is geweest en in gebruik was als weideland of landbouwgrond. Dit laat mogelijks een goede bewaring naar grondsporen vermoeden. De CAI-meldingen wijzen voornamelijk in de richting van steentijd, late middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Men dient echter de connotatie te maken dat de locaties waar de Steentijd meldingen voorkomen geheel verschillend zijn met de topografische locatie van het projectgebied. En op basis van de aardkundige gegevens men kan besluiten dat het projectgebied in een ongunstige positie gelegen was tijdens de Steentijd. De bestaande bronnen wijzen voornamelijk naar een archeologisch potentieel vanaf de middeleeuwen wanneer de Vlassenbroekse polder ingedijkt wordt.

- ***Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?***

Binnen de contouren van het projectgebied is nog geen voorgaand archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd, bijgevolg zijn ook geen sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend. In de directe omgeving (<500m) zijn ook geen archeologische sites nog cartografische indicatoren naar archeologisch relevante plaatsen of losse vondsten gemeld en opgenomen in de CAI. In de ruimere omgeving van het projectgebied bevinden zich voornamelijk opvallend veel prospectievondsten uit verschillende periodes.

- ***Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?***

Vanaf midden de 18^e wordt het projectgebied systematisch gekarteerd als akkerland of velden binnen een groter landbouwgebied. Aangenomen wordt dat er reeds sinds de middeleeuwen agrarische activiteiten plaatsvonden ter hoogte van het projectgebied. Er is echter geen informatie beschikbaar over de intensiteit van de landbouwactiviteiten en de diepte van het ploegen. Hierbij kan wel gesteld worden dat de toplagen door ploegactiviteiten sterk verstoord zullen zijn en dat eventuele aanwezige archeologische sporen slechts onder deze laag herkenbaar zullen zijn.

- ***Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?***

De historische bebouwing op het onderzoeksgebied is geheel afwezig sinds de oudst beschikbare kaart van Villaret tot de meest recente luchtfoto uit 2017.

- ***Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?***

De geplande werken houden de aanleg van een nieuw magazijn in met een oppervlakte van ca. 4500m², daarnaast wordt er ca. 2300m² aan verharding aangebracht. De geplande werken zijn van die aard dat ze eventuele archeologische sporen in het bodemarchief van het onderzoeksgebied onherroepelijk kunnen vernielen.

4.3 Besluit gespecialiseerd publiek

Op basis van het bestudeerde bronnenmateriaal kan niet worden aangetoond dat er zich geen archeologische resten bevinden in het projectgebied. De historische en cartografische bronnen tonen aan dat voor het projectgebied een algemene archeologische verwachting geldt, maar gezien het onverstoord karakter van het projectgebied er wel een potentieel op kenniswinst is. Daarenboven laten de vorm van het plangebied en het grote oppervlak, ca. 8000 m², een interpretatie van mogelijke archeologische sporen in een ruimere context toe. Gezien het feit dat het projectgebied sinds de 18^e eeuw geen bebouwing heeft gekend kan men tevens een goede bewaring van grondsporen verwachten. Verder zijn de geplande ingrepen van een dermate ingrijpende aard dat er mag worden uitgegaan van een maximale verstoring van het bodemarchief. Dit alles leidt ADEDE-bvba ertoe te adviseren dat verder onderzoek noodzakelijk is. Na een grondige afweging van alle door de Code van Goede Praktijk voorgestelde onderzoeksmethodes lijkt een proefsleuvenonderzoek, in dit geval de meest aangewezen strategie om het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied zo efficiënt en adequaat mogelijk in te schatten. Deze onderzoekstechniek biedt voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe stratigrafie verwacht wordt.

4.4 Besluit breed publiek

Het, door ADEDE-bvba, uitgevoerde bureauonderzoek heeft niet met zekerheid de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied kunnen aantonen. Aan de hand van het bureauonderzoek werd wel duidelijk dat er een potentieel op kennisvermeerdering bestaat bij vervolgonderzoek. Gezien het potentieel en het feit dat de geplande werken een hoge graad van verstoring met zich zullen meebrengen, acht ADEDE-bvba verder onderzoek in de vorm van een uitgesteld proefsleuvenonderzoek noodzakelijk.

5 Bibliografie

- Bogemans F., 1996. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart*, Kaartblad 23 Mechelen, Brussel, p. 9.
- A. Capiteyn, L. Charles & M.C. Laleman, 2007, p. 26-27.
- Buffel P., Vandenberghe N., Vackier M., 2009. *Toelichting bij de geologische kaart van België: Vlaams gewest*, Kaartblad 23: Mechelen, Brussel, p.33-34.
- E. VAN RANST & C. SYS, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), UGent, 2000.
- REYNS, N., Archeologisch vooronderzoek Sint-Gillis (Dendermonde) – Oud Klooster (Gevangenis), 2011.
- Vandeputte, O., Gids voor Vlaanderen, Tielt, 2007.

- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- <https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/>.
- <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://belgica.kbr.be>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be>
- <http://www.ngi.be>
- http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf
- http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpl163204_nl.html
- [https://nl.wikipedia.org/wiki/Broek_\(landschap\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Broek_(landschap))
- <http://www.toerismedendermonde.be/product/770/voorstelling-van-sint-gillis-bij-dendermonde>

6 Lijst van plannen

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1/1000	digitaal	05/04/2018
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016.	1/500	digitaal	05/04/2018
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1/500	digitaal	05/04/2018
0004	Gekende verstoorde zones binnen het projectgebied.	1/500	digitaal	05/04/2018
0005	Inplantingsplan bestaande situatie projectgebied.		digitaal	
0006	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1/500	digitaal	05/04/2018
0007	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m.	1/20000	digitaal	05/04/2018
0008	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m (Detail).	1/500	digitaal	05/04/2018
0009	Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	1/2000	digitaal	05/04/2018
0010	Projectgebied op de quartair geologische kaart.	1/2000	digitaal	05/04/2018
0011	Projectgebied op de bodemtypekaart.	1/2000	digitaal	05/04/2018
0012	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, opname 2016.	1/2000	digitaal	05/04/2018
0013	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten.	1/2000	digitaal	05/04/2018
0014	Projectgebied op de landgebruikskaart (bodemgebruiksbestand), opname 2001.	1/2000	digitaal	05/04/2018
0015	Projectgebied op het gewestplan.	1/2000	digitaal	05/04/2018
0016	Projectgebied op kaart van Fricx.	1/20000	analoog	05/04/2018
0017	Projectgebied op kaart van Villaret.	1/10000	analoog	05/04/2018
0018	Projectgebied op kaart van Ferraris.	1/10000	analoog	05/04/2018
0019	Projectgebied op Atlas der Buurtwegen	1/5000	analoog	05/04/2018
0020	Projectgebied op topografische kaart van Vandermaelen.	1/10000	analoog	05/04/2018
0021	Projectgebied op kaart van Popp.	1/5000	analoog	05/04/2018
0022	Projectgebied op luchtfoto uit 1971.	1/5000	digitaal	05/04/2018
0023	Projectgebied op luchtfoto uit 1979-1990.	1/5000	digitaal	05/04/2018

0024	CAI-locaties ten opzichte van het projectgebied.	1/20000	digitaal	05/04/2018
------	--	---------	----------	------------

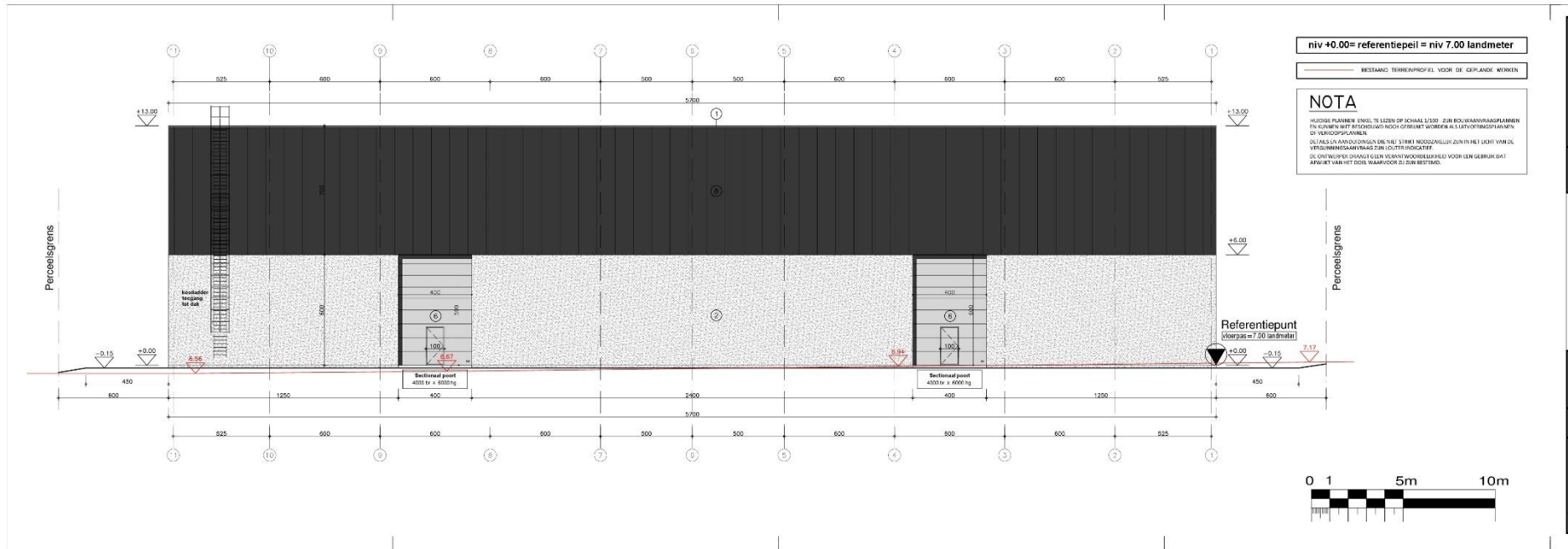
7 Lijst van figuren

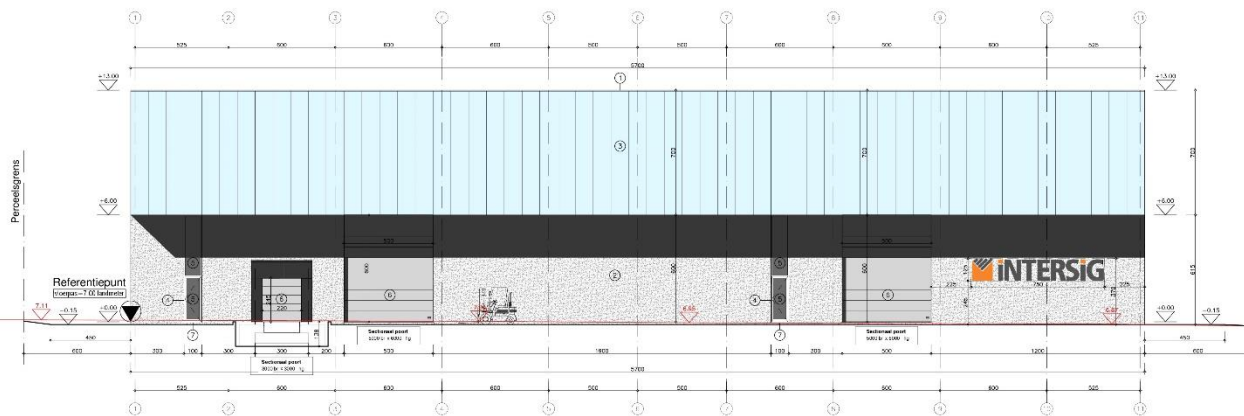
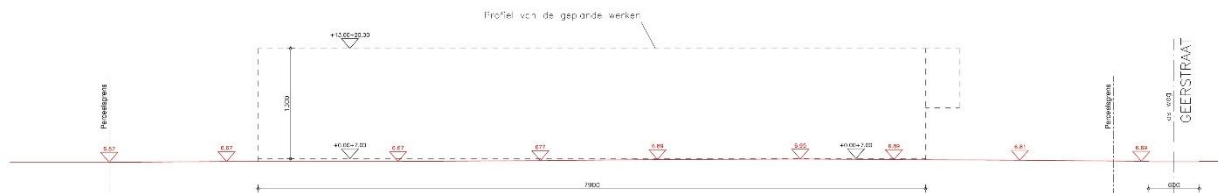

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	15
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	16
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	17
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	18
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	19
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.....	21
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	22
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	23
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	24
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	25
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Fricx.....	31
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	32
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	33
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	34
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	35
Figuur 16. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	38

8 Bijlage

niv +0.00= referentiepeil = niv 7.00 landmeter

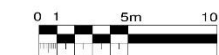
Bestaand terreinprofiel voor de geplande werken

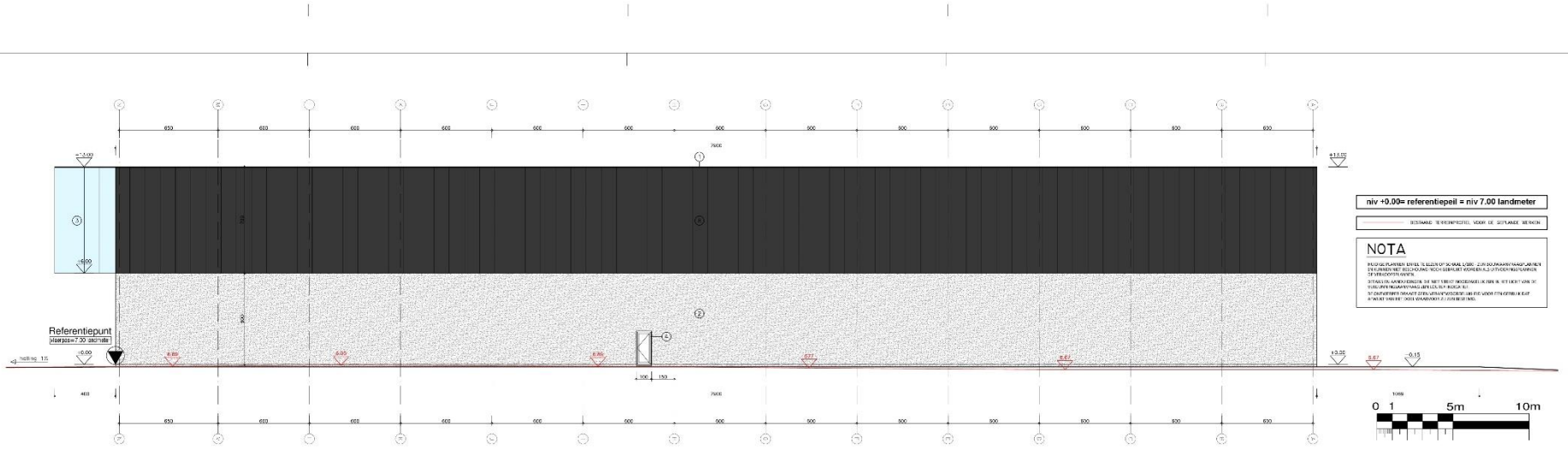
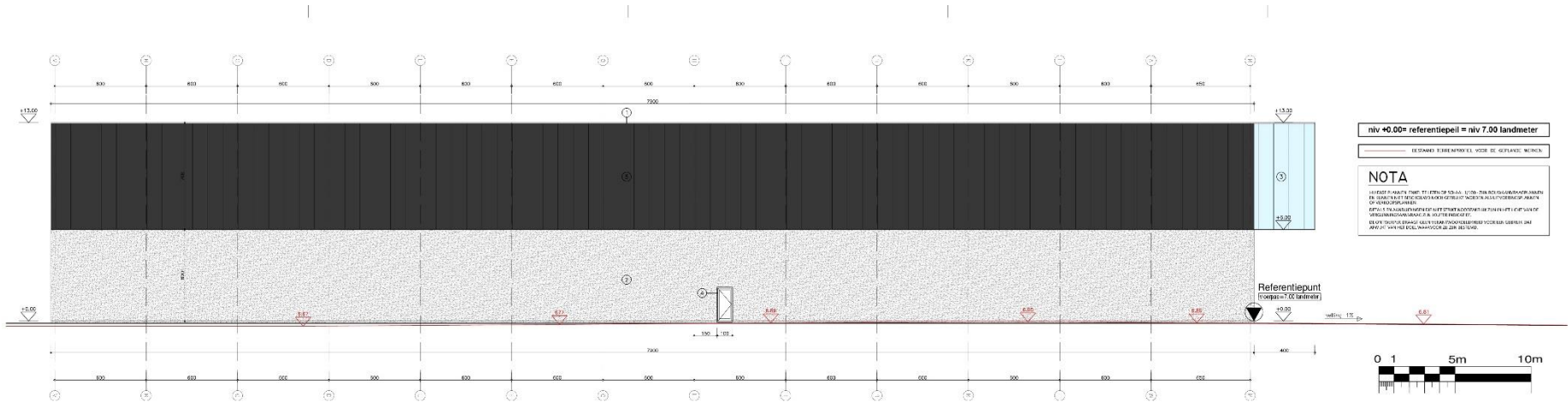
NOTA

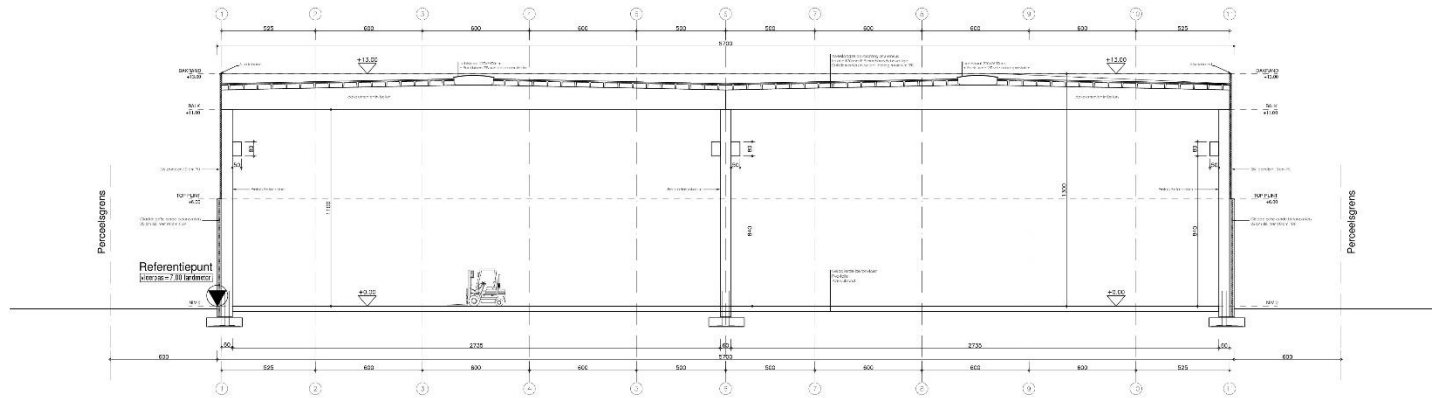
DESE PLAN EN PROFIEL TOEGEFEN WORDEN IN VERBODEN VAN VOORAF TOEGESTEMDE VERanderingen. DESE PLAN EN PROFIEL TOEGEFEN WORDEN IN VERBODEN VAN VOORAF TOEGESTEMDE VERanderingen. DESE PLAN EN PROFIEL TOEGEFEN WORDEN IN VERBODEN VAN VOORAF TOEGESTEMDE VERanderingen.

DOORVERORDENING OP RECLAMESLITHOGRADEN, EN ANDERE PUBLICITEITSMATRIELEN VAN STADSELIJKE ONDERNEMINGEN. DE RECLAMESLITHOGRADEN EN ANDERE PUBLICITEITSMATRIELEN VAN STADSELIJKE ONDERNEMINGEN MOETEN VOORAF TOEGESTEMD WORDEN DOOR DE STAD. DE RECLAMESLITHOGRADEN EN ANDERE PUBLICITEITSMATRIELEN VAN STADSELIJKE ONDERNEMINGEN MOETEN VOORAF TOEGESTEMD WORDEN DOOR DE STAD.

DESE PLAN EN PROFIEL TOEGEFEN WORDEN IN VERBODEN VAN VOORAF TOEGESTEMDE VERanderingen. DESE PLAN EN PROFIEL TOEGEFEN WORDEN IN VERBODEN VAN VOORAF TOEGESTEMDE VERanderingen. DESE PLAN EN PROFIEL TOEGEFEN WORDEN IN VERBODEN VAN VOORAF TOEGESTEMDE VERanderingen.

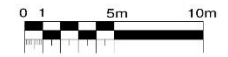
DOORSNED E A-A

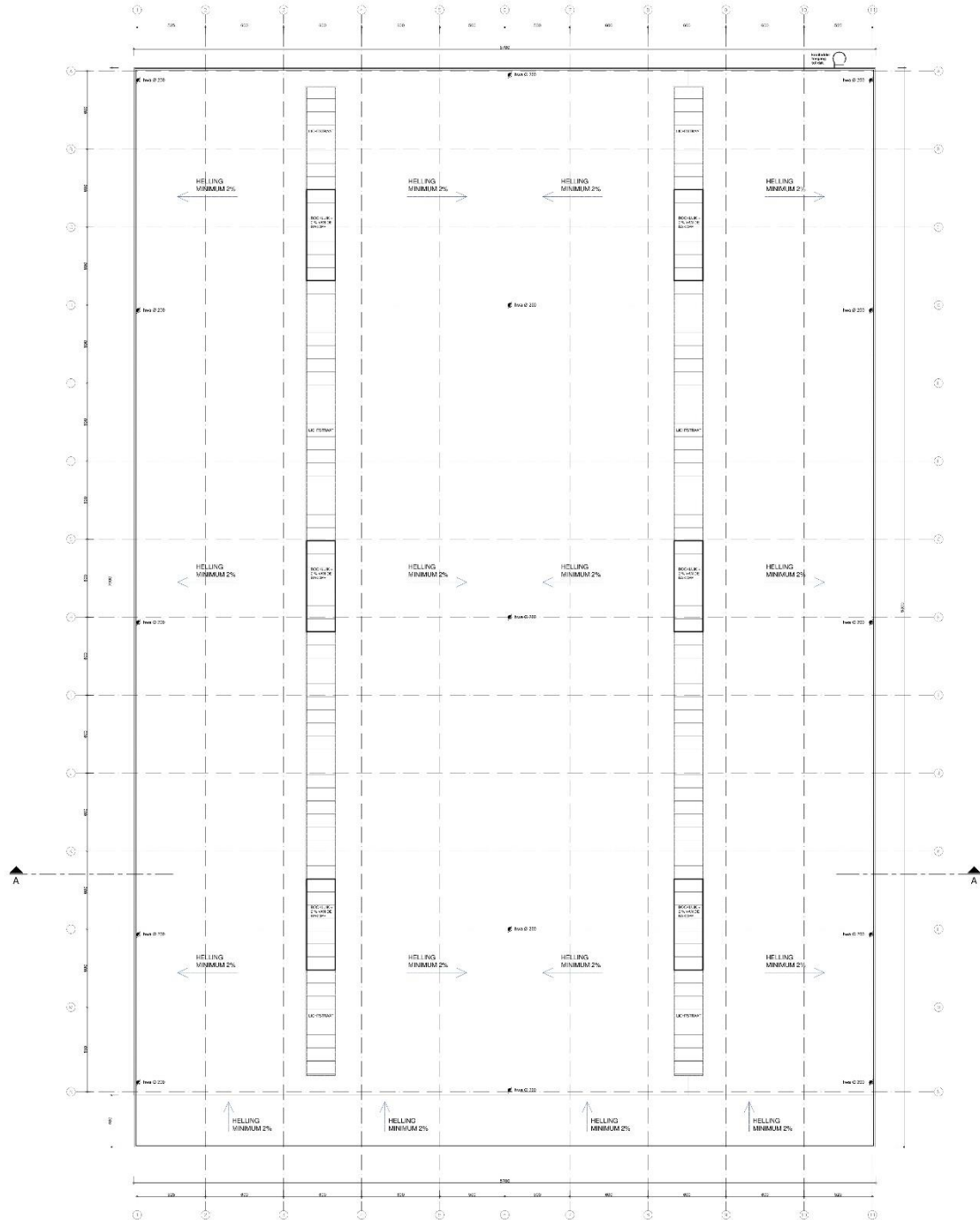
niv +0.00= referentiepeil = niv 7.00 landmeter

BEKIJM DE TOEGANGSWEIJER VOOR DE GEBOUWDE WERKEN

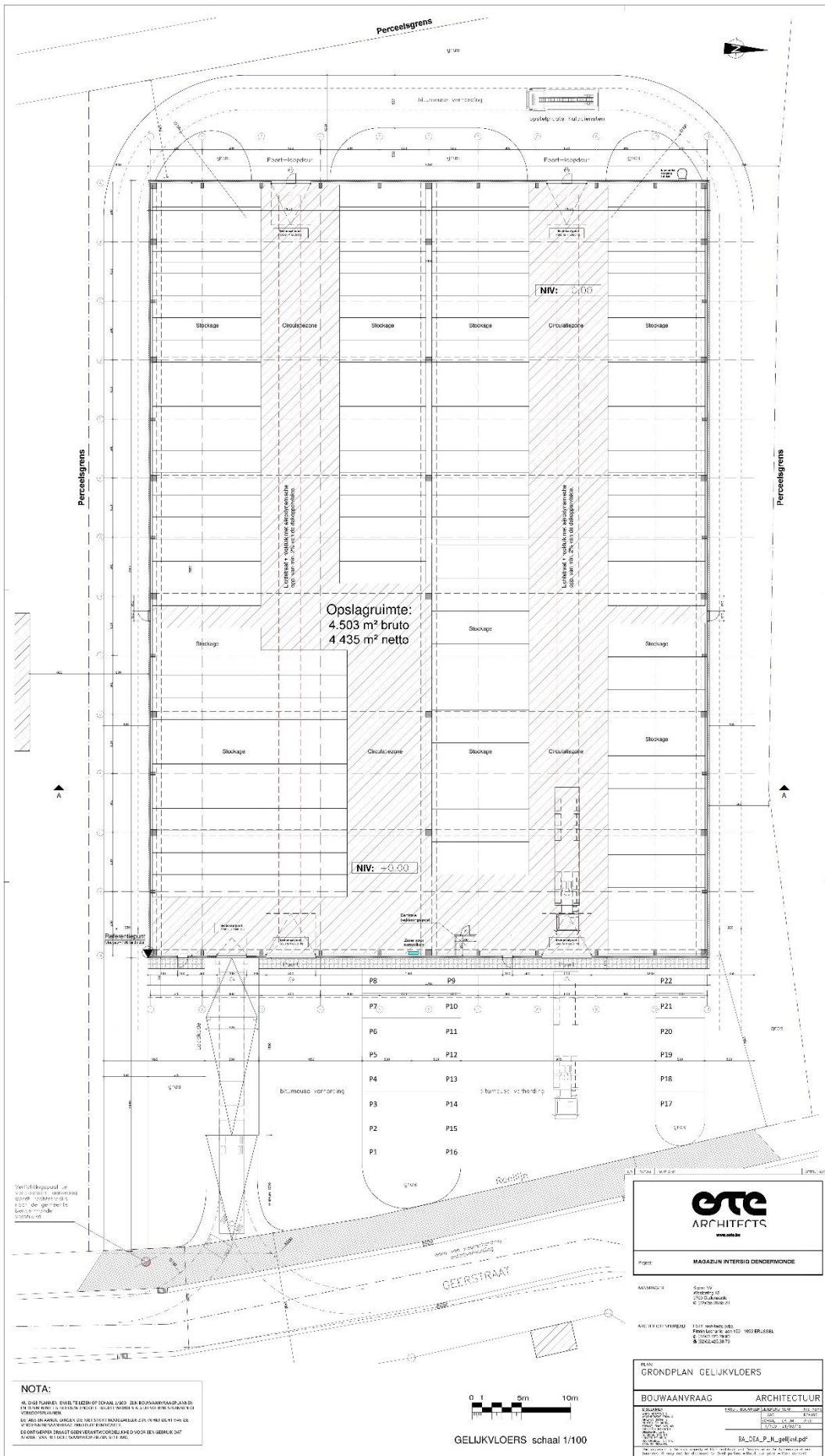
NOTA

DEZE PLAN EN DE TOEGANGSWEIJER ZIJN NIET TE VERWACHTEN ALS VERBODEN VOOR DE TOEGANGSWEIJER VAN DE GEBOUWDE WERKEN. DE TOEGANGSWEIJER VAN DE GEBOUWDE WERKEN IS NIET TE VERWACHTEN ALS VERBODEN VOOR DE TOEGANGSWEIJER VAN DE GEBOUWDE WERKEN. DE TOEGANGSWEIJER VAN DE GEBOUWDE WERKEN IS NIET TE VERWACHTEN ALS VERBODEN VOOR DE TOEGANGSWEIJER VAN DE GEBOUWDE WERKEN. DE TOEGANGSWEIJER VAN DE GEBOUWDE WERKEN IS NIET TE VERWACHTEN ALS VERBODEN VOOR DE TOEGANGSWEIJER VAN DE GEBOUWDE WERKEN.

Verfijndingsplan of
verfijndingsplan, afbeelding
van de gemeentelijke
aanwijzing van
gronden.

NOTA:
Als dit plan en de tekening of op een ander wijze zijn vervaardigd, is het niet mogelijk om te garanderen dat het plan of de tekening of op een andere wijze vervaardigd is op basis van de meest recente gegevens. Het is de gebruiker van dit plan of de tekening of op een andere wijze vervaardigd is de verantwoordelijkheid voor het gebruik van het plan of de tekening of op een andere wijze vervaardigd is.

ete
ARCHITECTS
www.ete.nl

Project: **MADAZUN INTERIO DIERENWONDE**

ARCHITECT: **ete**
Project: **MADAZUN INTERIO DIERENWONDE**
Onderwerp: **GRONDPLAN GELIJKVLOERS**
Datum: **17/02/2018**
Teken: **BA_DEA_P_n_gelijkvloers.pdf**

BOUWAANVRAAG		ARCHITECTUUR	
Projectnaam	ete	Projectnaam	MADAZUN INTERIO DIERENWONDE
Projectnummer	1702_0102018	Projectnummer	1702_0102018
Projectlocatie	1702_0102018	Projectlocatie	1702_0102018
Projectlocatie	1702_0102018	Projectlocatie	1702_0102018
Projectlocatie	1702_0102018	Projectlocatie	1702_0102018
Projectlocatie	1702_0102018	Projectlocatie	1702_0102018